

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Р. О.Максимович

« ____ » _____ 2023р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема: **ПРИНЦИПИ ТА ЦІЛІ ООН В МІЖНАРОДНОМУ
ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ**

Виконавець: Білий Владислав Дмитрович

Науковий керівник: д.ю.н., професор Нуруллаєв Ількін Садагат огли

Нормоконтролер: Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Діяльність Організації Об'єднаних Націй.....	7
1.1 Історія створення ООН.....	7
1.2 Статут ООН.....	10
1.3 Принципи і цілі ООН.....	14
Розділ 2. Міжнародне гуманітарне право.....	19
2.1 Створення МГП.....	19
2.2 Міжнародні договори.....	27
2.3 Цілі МГП.....	33
Розділ 3. Зв'язок принципів та цілей ООН з МГП.....	40
3.1 Релюювання воєнних дій МГП.....	40
3.2 Дотримання норм МГП державами - членами ООН.....	48
3.3 Покарання винних у воєнних злочинах.....	54
Висновки.....	61
Список використаних джерел.....	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що міжнародне гуманітарне право зараз є доволі гострою темою щодо суперечок у суспільстві та науці. Практичний досвід показує, що МГП є сферою міжнародного права, що досі розвивається. Цей розвиток обумовлений цілями та принципами ООН, за допомогою яких можна чітко побачити не тільки тенденції розвитку міжнародного гуманітарного права, але і міжнародного права взагалом. На актуальність цієї теми вплинули, також, події 24.02.2022, коли РФ розпочала активні військові дії на території України. Міжнародне гуманітарне право піддалося величезній критиці з боку суспільства та поставило під сумнів питання ефективності сучасної міжнародної правової системи.

Критика щодо діяльності ООН також має значний вплив на актуальність цього дослідження. Саме цілі та принципи Організації Об'єднаних Націй диктують напрям її діяльності та розвиток системи міжнародного права, куди входить і міжнародне гуманітарне право. Суспільство на власному досвіді побачило, що не усі військові конфлікти можуть ефективно регулюватись МГП.

Небажання поважати норми та принципи міжнародного права державами можуть серйозно зашкодити регулюванню військових конфліктів міжнародним правом та призводить до своєрідного “ефекту доміно”, коли недотримання норм і правил ведення війни однією державою може спонукати інші держави до неправової поведінки. Зараз дуже важливим є висвітлення цієї теми задля роботи над помилками у цій сфері та подальшого розвитку МГП. Цілі і принципи ООН повинні бути реалізовані чітко та без вийняток, не тільки на папері, але і на практиці.

Провівши дослідження через призму нової інформації можна зробити багато висновків щодо того, куди буде розвиватись галузь міжнародного гуманітарного права та що ООН може зробити для досягнення поставлених цілей.

Здатність повністю регулювати воєнні конфлікти за допомогою міжнародного права є не тільки однією з найважливіших стадій досягнення миру, це також і надзвичайно складне випробування сучасної системи міжнародного права, до якого ООН докладає найбільше зусиль. Це випробування можна подолати тільки аналізуючи сучасні тенденції розвитку міжнародного права, його проблеми та проводячи роботу над помилками, тому робити дослідження у цій сфері є надзвичайно важливою діяльністю науковців. Це дозволяє покращувати вже існуючу міжнародну правову систему та вести список дій, яких треба уникати у майбутньому при вирішенні міжнародних спорів, та підтримці миру серед держав, удосконалювати методи підтримки миру та захисту мирного населення під час війни, просуваючи цілі та принципи ООН у своїх наукових роботах.

Мета і завдання дипломної роботи

— Визначити зв'язок міжнародного гуманітарного права та цілей ООН у його створенні, сучасній діяльності та подальшого розвитку сфери МГП, тенденції розвитку міжнародного гуманітарного права, фактори, що заважають здійсненню діяльності міжнародного права при регулюванні та вирішенні військових конфліктів.

— Визначити ефективність міжнародного гуманітарного права в минулому та зараз.

— З'ясувати тенденції розвитку та майбутні перспективи вдосконалення вже існуючих норм міжнародного гуманітарного права.

— Висвітлити практичні приклади покарання воєнних злочинців, та як це пов'язано з цілями ООН.

— Дослідити діяльність міжнародних юридичних установ, які займались воєнними злочинами.

Об'єктом дослідження є принципи та цілі ООН, які сформувались при створенні організації та протягом її діяльності, принципи та цілі МГП. Предметом дослідження виступають женевські конвенції та рішення ООН з важливих міжнародних питань.

Методи дослідження. Дослідження причин створення ООН та міжнародного гуманітарного права. Аналіз діяльності ООН через призму сучасності та минулого. Вивчення основних положень статуту ООН. Аналогія використання норм МГП з іншими правовими нормами сфери міжнародного права. Спостереження за діяльністю ООН.

Методологічну основу роботи склали філософські, юридичні, загальнонаукові та спеціальні методи, які допомогли досягти виконання поставлених завдань дипломної роботи.

Підґрунтям дослідження послуговував аналітичний загальнонауковий метод, який застосовано до вивчення динаміки, характеристики та значення юридичних текстів, які виявили їх принципи та цілі.

Серед загальнонаукових методів важливу роль відіграв системний, за допомогою якого здійснювались, зокрема, аналіз положень статуту ООН і Женевських конвенцій.

Особливого значення у дослідженні набули спеціально-наукові методи, зокрема: метод тлумачення юридичних норм, використаний для дослідження змісту Гаазьких та Женевських конвенцій і змісту рішень міжнародного трибуналу по колишній Югославії, порівняльно-правовий метод, застосований, для визначення спільного у справах про воєнних злочинців

війни в Югославії та воєнними злочинами Росії у війні з Україною. Апробація результатів дослідження. Окремі наукові результати дослідження були апробовані та опубліковані у межах наступних науково-практичних конференцій, круглих столів та семінарів:

— ”Принципи та цілі ООН в Міжнародному гуманітарному праві” (Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених “Політ. Сучасні проблеми науки”.)

— “Пріоритетні напрямки діяльності ООН” (Міжнародна науково-технічна конференція “АВІА-2023”.)

Структура роботи обумовлена її метою, завданнями та предметом дослідження. Дипломна робота складається із переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, якими охоплюються дев’ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи – 74 сторінки, у тому числі список використаних джерел – 7 сторінок.

Розділ 1. Діяльність Організації Об'єднаних Націй

1.1 Історія створення ООН

Щоб детально розглянути та проаналізувати цілі та принципи ООН, потрібно спочатку дослідити історію створення цієї організації (передумови, причини, та наслідки). Перед тим як була створена ООН існувала інша міжнародна організація, яка повинна була принести мир на нашій планеті та зміцнити міжнародну кооперацію між державами. Це була Ліга Націй, заснована у 1919 році. Це трапилось у Парижі, на міжнародній конференції, яку скликали держави - переможці, після Першої світової війни. Основними завданнями Ліги Націй було запобігання утворенню військових конфліктів між державами та захист прав нацменшин.

Ліга Націй була не зовсім вдалим проєктом. Вона зазнала багато поразок на міжнародній арені. Одними з найболючіших були відмова США від членства в організації, що дуже сильно перешкоджало Лізі Націй стати насправді міжнародною організацією з підтримки миру. До виключення СРСР у 1939 році призвело недіяння організації і допущенні війни у Фінляндії. Найголовнішою причиною краху Ліги Націй була Друга світова війна. [1, с.14]

Проіснувала Ліга націй до 1945 року, але фактично перестала діяти, ще у 1939 році с початком Другої світової війни. Вже у 1942 році назву “Організація Об'єднаних Націй” запропонував тодішній президент США Франклін Делано Рузвельт. Ця назва вперше була згадана 1 січня 1942 році у документі під назвою “Декларації Об'єднаних націй”, у якому вже тоді були плани по реорганізації міжнародного порядку після закінчення Другої світової війни. Наступною важливою датою було 30 жовтня 1943 року, коли була підписана “Декларація чотирьох держав про загальну безпеку”. До цих чотирьох держав входили США, Великобританія, Китай та СРСР.

У цій декларації було зазначено про рішення чотирьох держав щодо заснування Організації Об'єднаних Націй та розробки статуту ООН. Під час Ялтинської Конференції у лютому 1945 року, була внесена пропозиція, щодо включення до списку держав - засновників ООН УРСР та БРСР, яка була прийнята. Україна вважається державою - засновником ООН. У 1945 році Лігу Націй замінила Організація Об'єднаних Націй, яка існує і досі. [2, с. 190]

У 1945 році на конференції у Сан-Франциско був прийнятий статут Організації Об'єднаних Націй. У створенні цього документа приймали участь СРСР, Китай, США та Великобританія, а на момент 1945 року він був підписаний 50 державами. Причиною створення ООН були жахи Другої світової війни і розуміння держав - переможців того, наскільки важливими є права людини. При створенні організації, її повноваження були набагато розширені. У компетенцію ООН з того моменту входили не тільки підтримання миру та безпеки, але і співробітництво держав у сфері економіки, науки та культури. Хоча не усі держави були згодні з тим, що у ООН повинна бути широка компетенція. СРСР, наприклад, прагнули зробити з ООН організацію, єдиною метою якої буде підтримка миру. Великобританія наполягала на тому, що ООН не має права втручатись в економіку держав, бо це суперечить ідеології ліберальної демократії. [3, с. 698]

Після створення ООН, організація зайнялася рядом важливих справ. Основним завданням ООН стало підтримання міжнародної безпеки та запобігання конфліктам між країнами. Для цього була створена Рада Безпеки, у якій держави - засновниці мають право вето, та займається координацією міжнародної безпеки. ООН була задіяна в численних міжнародних конфліктах, таких як війна в Кореї, війна в Перській затоці та конфлікт на Близькому Сході. ООН також займалася розвитком гуманітарних програм та розвитком країн. Для цього були створені спеціалізовані органи ООН, такі як Всесвітня організація охорони здоров'я, ЮНІСЕФ, Всесвітня організація

торгівлі, Міжнародна організація праці та інші. ООН також займається питаннями прав людини та забезпеченням захисту прав людини в усьому світі.[4, с.89]

Для цього були створені спеціальні органи, такі як Високий комісар ООН з прав людини, Комітет ООН проти катувань, Комітет ООН з економічних, соціальних та культурних прав, Комітет ООН з прав дитини та інші. ООН також займається глобальними питаннями, такими як зміна клімату, бідність, голод та інші.[5, с.113]

Після Другої світової війни ООН займалась також наступними питаннями:

— Нерозповсюдження ядерної зброї та регулювання ядерної енергетики. ООН відіграла важливу роль у запобіганні поширенню ядерної зброї. У 1957 році була створена МАГАТЕ, яка досі працює над регулюванням використання ядерної енергії у світі.

— Розвиток міжнародного права. ООН сприяла розвитку міжнародного права, зокрема укладанням міжнародних договорів та створенням міжнародних судів для вирішення спорів між країнами. У 1947 році була створена Комісія Міжнародного права ООН, яка займалась питаннями розвитку міжнародного права.

— Розвиток економіки та соціальних питань. ООН допомагає країнам вирішувати соціальні та економічні проблеми, зокрема боротьбу з бідністю, голодом та безробіттям. У 1964 році була створена Конференція ООН з торгівлі та розвитку, яка займалась питаннями зміцнення економіки та підвищення життєвого рівня населення в розвиваючихся країнах.[6, с.10]

— Збереження культурної спадщини. ООН працює над збереженням культурної спадщини та захистом культурної різноманітності. У 1945 році

була створена Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури, яка займається питаннями культури та освіти у світі.[7, с.7]

1.2 Статут ООН

Статут ООН є основним документом Організації Об'єднаних Націй. Він визначає мету, принципи та структуру організації. Він був прийнятий на конференції у Сан-Франциско 26 червня 1945 року та набрав чинності 24 жовтня того ж року, після його ратифікації всіма п'ятдесятьма початковими державами-учасницями. Статут складається з преамбули, 19 розділів та 111 статей, у яких описано різні аспекти діяльності ООН. Цей документ визначає мету ООН - збереження світового миру та безпеки, розвиток дружніх стосунків між державами, співпрацю в економічних, соціальних, культурних та гуманітарних питаннях. Статут ООН також передбачає створення таких основних органів ООН, як Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Міжнародний Суд, Секретаріат та інші. Документ містить принципи міжнародного права, зокрема недоторканності суверенітету держав та виключного права на самозахист, а також визначає процедури прийняття рішень та механізми вирішення конфліктів.[8]

Статут ООН є ключовим документом, який регулює роботу ООН та встановлює її місію та завдання. Він є важливим засобом забезпечення світового порядку та міжнародної співпраці. ООН складається з Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, Економічної та Соціальної Ради, Міжнародного Суду Юстиції та Секретаріату. Кожна держава-член ООН має один голос в Генеральній Асамблеї та повинна дотримуватися рішень ООН. Рада Безпеки має основну відповідальність за збереження миру та безпеки в світі, в тому числі шляхом прийняття рішень щодо використання сили. ООН має право на

здійснення дипломатичних відносин та на співпрацю з іншими міжнародними організаціями.[9, с.6]

Статут Організації Об'єднаних Націй (ООН) містить ряд принципів, які лягли в основу діяльності ООН. Найважливіші з них наступні:

— Принцип суверенітету держави - кожна держава має право на свою територіальну цілісність та політичну незалежність, а також на вільний вибір своєї внутрішньої та зовнішньої політики.[8]

— Принцип рівноправності держав - всі держави, входячи до складу ООН, є рівними між собою та мають однакове право на участь у вирішенні світових проблем.[10, с. 345]

— Принцип мирного врегулювання спорів - ООН докладає зусиль для запобігання конфліктів та врегулювання міжнародних спорів шляхом мирних засобів.

— Принцип невтручання у внутрішні справи держав - кожна держава має право на свою внутрішню політику, інші держави не повинні втручатися в неї.[8]

— Принцип гуманітарного співробітництва - ООН здійснює допомогу в разі катастроф, надає гуманітарну допомогу та займається розвитком.

— Принцип захисту прав людини - ООН сприяє захисту та просуванню прав людини та основних свобод.[11, с.203]

— Принцип співпраці між державами - ООН закликає держави до співпраці у вирішенні міжнародних проблем.

Ці принципи мають за мету забезпечення миру, стабільності та безпеки у світі, а також сприяння розвитку і процвітанню держав. [12, с.307]

Дослідивши детальніше основні принципи ООН, що юридично закріплені у її Статуті, можна виділити основні характеристики кожного принципу.

Принцип суверенітету держави є одним з основних принципів, закріплених у статуті Організації Об'єднаних Націй (ООН). Згідно з цим принципом, кожна держава має повну територіальну цілісність та політичну незалежність, тобто право самостійно визначати свою внутрішню та зовнішню політику без втручання з боку інших держав.[13, с.279]

ООН визнає суверенітет кожної держави як важливий принцип міжнародного права, і закликає всі держави поважати цей принцип. Однак, разом з тим, ООН також визнає, що держави мають відповідальність перед міжнародною спільнотою за свої дії, які можуть загрожувати безпеці, стабільності та миру в світі.

Таким чином, принцип суверенітету держави у статуті ООН має на меті забезпечити мирне співіснування держав, захист права кожної держави на свою незалежність та визнання рівності всіх держав перед міжнародним співтовариством.[14, с.111]

Згідно з принципом рівноправності держав, всі держави-члени ООН мають рівні права та обов'язки, незалежно від їх розміру, національності, економічної сили, географічного положення, політичного режиму чи рівня розвитку.

Це означає, що кожна держава-член ООН має право на голос та рівну участь у прийнятті рішень в рамках ООН, включаючи засідання Генеральної Асамблеї та інших органів ООН. Крім того, всі держави-члени мають рівний статус перед міжнародним правом.[15, с.58]

Принцип рівноправності держав є важливим принципом для забезпечення рівності та справедливості в міжнародних відносинах,

забезпечення мирного співіснування держав та врегулювання міжнародних конфліктів.

Відповідно до принципу мирного врегулювання спорів, держави-члени мають розв'язувати свої спори мирним шляхом та уникати використання сили або загрози силою у міжнародних відносинах.[16, с.19]

Статут ООН передбачає кілька механізмів для мирного врегулювання міжнародних спорів, включаючи переговори, посередництво, консультації, міжнародні арбітражі та судові рішення. Організація Об'єднаних Націй також має орган мирного врегулювання спорів, Міжнародний суд, який забезпечує допомогу державам у вирішенні їхніх конфліктів.[8]

Згідно зі статутом ООН, держави-члени мають сприяти розвитку міжнародного права та вживати міжнародних заходів для забезпечення миру, стабільності та безпеки в світі. Крім того, статут визнає право держав на самозахист в разі нападу на їх територію, але лише до тих пір, поки Рада Безпеки ООН не вживає необхідних заходів для забезпечення миру та безпеки.

Взагалом, принцип мирного врегулювання спорів є важливим принципом, що сприяє забезпеченню миру та стабільності в міжнародних відносинах та є однією з ключових цінностей, на яких ґрунтується діяльність Організації Об'єднаних Націй.[8]

Принцип невтручання у внутрішні справи держав означає, що держави мають поважати суверенітет, територіальну цілісність та політичну незалежність інших держав, і не мають права втручатися у їхні внутрішні справи.[17]

Цей принцип передбачає, що кожна держава має право на самовизначення та самостійне вирішення своїх внутрішніх справ без зовнішнього тиску чи втручання. Зокрема, це означає, що інші держави не

мають права змінювати закони, конституцію, уряд чи інші внутрішні політичні процеси іншої держави, якщо це не відбувається згідно з міжнародним правом та процедурами.

Принцип невтручання відображає ідею поваги до суверенітету кожної держави та рівноправності всіх держав. Він є одним з основних принципів міжнародного права та міжнародних відносин, і допомагає забезпечити мир, стабільність та співробітництво між країнами.[8]

Проте, важливо відзначити, що цей принцип не повинен застосовуватися у випадках, коли держава порушує права свого народу, вчиняє злочини проти людства, на порушує міжнародне право, або загрожує міжнародній безпеці.

1.3 Принципи і цілі ООН

Серед напрямків діяльності ООН, що зараз існують, найпріоритетнішим є підтримка та захист міжнародного миру та безпеки, розробка та впровадження дієвих механізмів стійкого розвитку людства, а також підтримка та спонукання до ближчих міжнародних зв'язків держав та кооперації між ними. ООН створює нормативні акти, які регулюють поведінку держав на міжнародній арені. Ці акти включають угоди, конвенції, резолюції та інші документи, які забезпечують міжнародний мир та безпеку.

Миротворчі місії: ООН здійснює миротворчі місії в різних частинах світу, з метою забезпечення миру та стабільності. Миротворчі місії включають моніторинг дотримання перемир'я, контроль за вилученням зброї, організацію виборів та інші дії, що допомагають підтримати мирні процеси.

Загалом ООН проводило близько 70 миротворчих операцій, 12 з них тривають досі. (Косово, Західна Сахара, Малі, Кіпр, Голанські висоти, Ліван, Середній Схід, Кашмір, Аб'ей, Південний Судан, Демократична Республіка

Конго, Центральноафриканська Республіка [17]. Наприклад, миротворча місія ООН у Судані була розпочата після того, як були підписані угоди 2005 року щодо нагляду за дотриманням припинення вогню між арабським урядом з одного боку та Народним рухом звільнення Судану, який боровся проти примусової ісламізації й утисків з боку арабського уряду, з іншого. Вона була доволі ефективною. З 2005 по 2011 роки, було досягнуто співпраці з державою-акцептором і проводились переговори щодо питань поділу влади між сторонами, щодо ситуації в окремих регіонах Судану, поділу управлінням над нафтовими родовищами, демілітаризації території Південного Судану і проведення референдуму про самовизначення) [18].

Україна також була зацікавлена в ідеї миротворчої місії ООН для врегулювання конфлікту на Донбасі, що було запропоновано колишнім президентом України Петром Порошенко. Цю запропоновану миротворчу місію він називав, «вирішальним фактором для припинення конфлікту».[19]

На жаль, миротворці ООН здатні допомагати технічно, логістично, та можуть тільки наглядати за виконанням попередніх домовленостей між сторонами. Для того, щоб місія була ефективною, Для того, щоб миротворча місія ООН була ефективною, необхідно бажання однієї зі сторін завершити конфлікт, якого немає у РФ, як показали події повномасштабної війни 24 лютого 2022 року.

Регулювання збройних конфліктів: ООН відіграє важливу роль у регулюванні збройних конфліктів. Організація може заснувати місії для моніторингу дотримання перемир'я, створення спеціальних трибуналів для розслідування військових злочинів та інших порушень міжнародного права. Прикладом цього можна назвати Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії. В процесі трибуналу було проведено переслідування осіб, відповідальних за тяжкі порушення міжнародного гуманітарного права під час війни на території колишньої Югославії, яка розпочалась у 1991 році.

Трибунал розглядав такі міжнародні злочини, як умисне вбивство, тортури, незаконне депортування, захоплення заручників, застосування хімічної зброї, руйнування сіл та міст, які не несли ніяких воєнних цілей, пам'ятників, музеїв, тощо. Міжнародний трибунал завершив свою роботу 31 грудня 2017 року. У період роботи Міжнародного кримінального трибуналу у справах колишньої Югославії було звинувачено в скоєнні воєнних злочинів близько 160 осіб, серед них 90 осіб було засуджено. Розгляди тривали понад двадцять років, за цей час було допитано близько п'яти тисяч людей [20, с. 602].

Гуманітарна допомога: ООН надає гуманітарну допомогу постраждалим від війн, природних катаклізмів та інших надзвичайних ситуацій. Організація забезпечує доставку харчів, медикаментів, води та інших необхідних речей. Всесвітня продовольча програма ООН з 24 лютого 2022 року, коли почалось повномасштабне вторгнення Росії в Україну, допомогла нашій державі, надавши близько 130 тисяч тонн продовольства та понад 370 мільйонів доларів у вигляді фінансової допомоги. [21]

На жаль, діяльність ООН в цих напрямках не є ідеальною. Для підвищення ефективності діяльності ООН потребує вдосконалення та змін, щоб не відставати від сучасних тенденцій розвитку міжнародних відносин та появою нових конфліктів у світі. До потенційних об'єктів подальшого розвитку можна віднести Раду Безпеки ООН, Генеральну Асамблею ООН, Раду з Опіки ООН, Військово-штабний комітет ООН, ЕКОСОП, Світовий банк та Міжнародний валютний фонд [22, с. 366].

Звернувшись до статуту ООН, також можна зробити висновки щодо пріоритетних напрямків діяльності ООН, через перелічені у ньому цілі організації. У Статуті ООН міститься перелік цілей ООН, які є актуальними і зараз, наприклад підтримання міжнародного миру та безпеки, розвиток дружніх відносин між державами, співробітництво між державами у розв'язанні міжнародних економічних, соціальних, культурних та

гуманітарних проблем, спонукання поваги держав до прав людини й основних свобод, Ця діяльність повинна бути побудована на основі принципів суверенної рівності усіх держав, вирішенні ними міжнародних спорів мирними засобами та дипломатією, а не загрозами застосування сили, кооперації держав-членів у допомозі діяльності ООН і дотриманні країнами, які не є членами ООН, принципів організації [23, с.812].

Посилаючись на Статут ООН, була створена широка система багатосто-ронніх договорів. Держави мотивовані до вклю-чення в своє внутрішнє законодавство рекомендацій, конвенцій та захо-дів, створених ООН [24, с.808]. Тому, членами ООН можуть бути всі держави, які прагнуть до миру та готові брати на себе відповідальність щодо дотримання Статуту ООН. Відповідно, за недотримання Статуту ООН у держав-членів організації можуть відбиратись привілеї, або, у найгіршому випадку, держава може бути вигнана з ООН. [8]

Зараз ООН є найбільшою міжнародною організацією, яка займається розвитком та підтримкою міжнародного миру і безпеки, тому напрямки діяльності ООН становлять собою низку проблем та викликів, з які потрібно вирішити світовим співтовариством, і які потребують негайної уваги та вирішення. Мета, завдання та принципи ООН відображаються у Збереженні світового миру та безпеки міжнародного співтовариства, розвитку дружніх відносин між народами, сприянні співпраці між країнами в різних сферах та розвитку міжнародного права, розвитку співпраці між країнами у гуманітарній сфері, зокрема в розумінні прав людини, соціальних, економічних, культурних та освітніх проблем, забезпеченні умов для спільного вирішення економічних, соціальних, культурних та інших питань, пов'язаних з розвитком країн, забезпеченні зв'язку між членами ООН та забезпеченні реалізації їх міжнародних зобов'язань. Вони є юридично закріпленими в основоположному документі організації - статуті ООН. [8]

Розділ 2. Міжнародне гуманітарне право.

2.1 Створення МГП

Щоб зрозуміти цілі та принципи міжнародного гуманітарного права, потрібно проаналізувати та дослідити історію його створення. Це допоможе зрозуміти чим керувались науковці та міжнародні юристи тих часів та як цей фундамент, що заклався ними більше ніж сторіччя тому функціонує зараз. Величезну роль в роботі з підготовки та прийняття конвенцією 1864 р. належить швейцарському підприємцю Анрі Дюнану. Він був свідком страждань і мук поранених і вмираючих французьких і австрійських солдатів після битви між австрійськими і франко-італійськими військами в 1859 р. при Сольферіно, під час війни в Італії. За його пропозицією був створений комітет під назвою “Комітет п'яти”.

До нього також входили однодумці Дюнану. Однією з основних цілей комітету була розробка міжнародних гуманітарних принципів, а також вивчення можливості створення в кожній країні добровільного суспільства допомоги. Члени цього суспільства повинні були навчатися і готуватися в мирний час до надання допомоги військово-медичній службі вже під час воєнних дій. Цей комітет є засновником Комітету Червоного Хреста. З 1880 року став називатися Міжнародним комітетом Червоного Хреста. [25. С. 3-8]

Міжнародне гуманітарне право було створене внаслідок багатьох років страждань людства через жахливі війни та трагедії, які досі вважаються одними з найжахливіших моментів історії людства.

Розвиток міжнародного гуманітарного права починається з прийняття Конвенції про поліпшення долі поранених і хворих воїнів під час сухопутної війни 1864 року. Згідно зі статтею 2 цієї конвенції вона застосовується в усіх

випадках оголошеної війни чи будь-якого іншого збройного конфлікту, що може виникнути між двома чи більше Високими Договірними Сторонами, навіть якщо одна з них не визнає стану війни.[26, с.23]

Конвенція також застосовується в усіх випадках часткової чи повної окупації території держави однієї з Високих Договірних Сторін, навіть якщо цій окупації не чиниться жодний збройний опір.

Головними принципами цієї конвенції є:

— Забезпечення медичної допомоги: захищені особи повинні отримувати медичну допомогу, незалежно від того, до якої сторони конфлікту вони належать. Всі поранені та хворі воїни повинні бути лікувані на засадах рівності та безперешкодного доступу до медичної допомоги.[27, с. 35]

— Захист медичного персоналу: медичний персонал, включаючи лікарів, медсестер та інших медичних працівників, повинні бути захищені від будь-яких насильствених дій та повинні мати доступ до захисту та нейтральності.

— Захист медичних закладів: медичні заклади, включаючи лікарні, польові лазарети та інші медичні об'єкти, повинні бути повністю захищені від будь-яких насильствених дій та повинні паважатись та бути захищеними від воєнних дій.[28, с.145]

— Обмін пораненими та хворими: сторони конфлікту повинні забезпечити можливість обміну пораненими та хворими, а також забезпечити їх безпечний транспорт.

— Інформування родичів: поранені та хворі воїни мають право на зв'язок зі своїми родичами та на отримання інформації про свій стан.[29, с.180]

Ці принципи були створені для захисту поранених та хворих воїнів під час війни, забезпечення їм медичної допомоги та захисту від насильства.

Перший військовий конфлікт, в якому Конвенції дотримувалися обидві воюючі сторони, була сербсько-болгарська війна 1885 року. Держави зрозуміли, що Женевська конвенція служить їх взаємному благу, і що дотримання положень конвенції рятує життя солдатів з обох боків.[30, с.78]

Ця конвенція згодом була доповнена й іншими, зокрема Гаазькими конвенціями 1899 і 1907 років, що встановлювали стандарти для поведінки військових в конфлікті.

Гаазька конвенція 1899 та 1907 року була серією міжнародних договорів, укладених на конференції в Гаазі, Нідерланди. Конвенції були спрямовані на регулювання поведінки військ під час війни, в тому числі заборона використання деяких видів військової техніки та засобів, таких як отруйні гази. Також гаазька конвенція 1899 року та 1907 року містила положення про обмеження використання військових повітряних суден, обмеження використання диверсійних і терористичних дій, а також заборону використання проєктів і снарядів, що містять отруйні речовини. Конвенція також встановлювала правила щодо поведінки військ на окупованій території та про захист населення від зайвого насильства. Ця конвенція 1899, 1907 років була однією з перших спроб міжнародного регулювання військових конфліктів і стала важливим кроком у напрямку забезпечення миру та безпеки в світі. Вона була оновлена та доповнена в подальші роки і зараз є одним з найважливіших міжнародних документів, які регулюють поведінку військ відповідно до міжнародного права.

Створення міжнародного гуманітарного права було пов'язано з необхідністю забезпечити захист прав людини під час війни. Проте, під час Першої світової війни, конфліктні сторони діяли без будь-якого обмеження, що призвело до серйозних порушень прав людини. Після Першої світової війни було створено Женевську конвенцію 1929 року, яка регулювала поводження з військовополоненими та пораненими. Ця конвенція стала

другою з серії Женевських конвенцій про правила ведення війни та захист прав людини від збройних конфліктів.[31, с.668]

Основними положеннями цієї конвенції були:

— Захист військовополонених та поранених військовослужбовців, які опинилися в полоні противника.

— Захист цивільних осіб від насильства та знущань від боку збройних формувань. [32, с.108]

Конвенція 1929 року була доповнена та розширена на наступних конференціях Женевських конвенцій, включаючи останню конвенцію в 1949 році, яка стала найбільш повною версією цих правил ведення війни. Женевська конвенція 1949 року - це серія міжнародних договорів, які були укладені на конференції в Женеві в 1949 році. Ці конвенції стали найбільш повною та визначальною версією Женевських конвенцій про правила ведення війни та захист прав людини від збройних конфліктів.

Конвенції 1949 року складаються з чотирьох окремих документів, кожен з яких зосереджується на певних аспектах прав людини від збройних конфліктів:

— Перша конвенція стосується положення поранених та хворих військовослужбовців на полі бою.

— Друга конвенція забезпечує захист морських поранених та хворих, які опинилися в морському полоні.

— Третя конвенція стосується положення військовополонених та гарантує їх права та гуманне поводження відповідних держав.

— Четверта конвенція стосується захисту цивільних осіб під час збройних конфліктів, у тому числі осіб, що опинилися на окупованій території.

Загалом, Женевська конвенція 1949 року встановлює міжнародні правила та стандарти захисту життя та гідності людини в умовах збройних конфліктів. Ці конвенції мають велике значення для міжнародного гуманітарного права та захисту прав людини в умовах війни та збройних конфліктів. [33, с.190]

Сьогодні міжнародне гуманітарне право є складовою частиною міжнародного права, яке регулює поведінку держав та інших суб'єктів міжнародного права відносно конфліктів та воєнних дій. Це право встановлює стандарти для захисту прав людини під час війни, забезпечує захист цивільних осіб, встановлює правила використання зброї та заборону використання певних видів зброї. [34]

Протоколи до Женевських конвенцій доповнюють їх положення новими нормами. Наприклад, вони містять правила про захист жінок та дітей від насильства під час війни, про захист середовища, про захист культурних цінностей тощо.

Крім того, у 1948 році була ухвалена Загальна декларація прав людини, що стала важливим документом у галузі захисту прав людини. Цей документ зазначає, що всі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності та правах.

З часом міжнародне гуманітарне право стало розвиватися та доповнюватися новими документами. Наприклад, у 1977 році було ухвалено Додатковий протокол до Женевських конвенцій про захист жертв збройних конфліктів, що відбуваються на території держав-учасниць.[35]

У 1977 році було ухвалено два Протоколи до Женевських конвенцій 1949 року, які розширили їх застосування та доповнили положення про захист жертв війни:

Додатковий протокол I до Женевських конвенцій (Протокол про захист жертв міжнародних збройних конфліктів): Цей протокол регулює поведінку сторін у міжнародних збройних конфліктах. Він розширює захист для осіб, які не беруть участь у війні, таких як цивільні, медичний персонал та особи, які перебувають під управлінням ворога. Протокол також забороняє використання деяких видів зброї, зокрема, зброї, що спричинює непотрібну страждання, та встановлює правила для ведення бойових дій.

Додатковий протокол II до Женевських конвенцій (Протокол про захист жертв неінтернаціональних збройних конфліктів): Цей протокол стосується збройних конфліктів неміжнародного характеру, тобто конфліктів, що відбуваються в межах однієї держави. Протокол розширює захист для цивільних та інших осіб, які не беруть участі у війні. Він також містить правила про поведінку сторін у конфлікті, зокрема, заборону насильства над населенням та примусової евакуації цивільних.

Протоколи до Женевських конвенцій 1977 року зміцнили захист жертв війни та встановили додаткові правила для поведінки сторін у збройних конфліктах.

В кінці XX століття міжнародне гуманітарне право продовжувало розвиватися та адаптуватися до змін у світовій політичній та військовій ситуації. Ось деякі з найбільш значущих подій та розвитків:

Створення Міжнародного кримінального суду: У липні 1998 року у Римі було укладено Статут Міжнародного кримінального суду (МКС). Це був історичний крок у напрямку забезпечення відповідальності за вчинення міжнародних злочинів, таких як військові злочини, злочини проти людяності та злочини проти миру.[36]

Міжнародний кримінальний суд має за мету боротися з безкарністю за вчинення міжнародних злочинів та забезпечувати правосуддя для жертв. Він здійснює свою діяльність на основі принципу комплементарності, що

означає, що він може розглядати справи лише у випадках, коли держави-члени не мають можливості або не бажають здійснювати власне правосуддя.

МКС набрав чинності 1 липня 2002 року, коли був прийнятий рішення про те, що необхідна кількість держав-учасниць ратифікувала Статут МКС. На сьогодні МКС має 123 держави-учасниці.

Міжнародний кримінальний суд вже розглядав декілька значущих справ, включаючи військові дії в Дарфурі, Конго та Центральноафриканській Республіці. Такі судові процеси є важливим кроком у забезпеченні відповідальності за міжнародні злочини та встановленні міжнародних стандартів для захисту прав людини.[37, с.400]

Розвиток принципу захисту прав людини: принцип захисту прав людини став більш вагомим у міжнародному гуманітарному праві, зокрема у контексті конфліктів. Міжнародні гуманітарні норми стали більш уважними до захисту прав жінок, дітей та людей з інвалідністю.

Розвиток кібербезпеки: з поширенням технологій та збільшенням кількості кібератак, міжнародне гуманітарне право почало розглядати питання кібербезпеки та кібервійництва.

У ХХІ столітті міжнародне гуманітарне право продовжує розвиватися і адаптуватися до нових викликів і загроз, що постають перед світом. Основними напрямками розвитку МГП в ХХІ столітті є:

— Застосування МГП у неправових конфліктах : одним з найбільших викликів для МГП є неправові конфлікти, де збройні формування не визнають стандартні правила МГП. У таких ситуаціях МГП вимагає адаптації та додаткової захисту цивільного населення.

— Застосування МГП в кібервійнах: з розвитком технологій з'явилася нова форма війни - кібервійна. В таких ситуаціях МГП також вимагає адаптації та розвитку, щоб включити цю нову форму війни.[38, с.111]

— Збільшення відповідальності за порушення МГП: з'явилася потреба збільшення відповідальності за порушення МГП, включаючи судове переслідування, забезпечення реабілітації жертв та покарання винних.

— Підвищення уваги до захисту прав людини: останніми роками світова спільнота все більше звертає увагу на захист прав людини в контексті МГП. Особлива увага приділяється захисту жінок та дітей в зоні конфлікту.

— Зміни в структурі конфліктів: війни та конфлікти у XXI столітті стали більш складними та включають різні структури, такі як неурядові організації, приватні військові компанії, терористичні групи тощо.

Гібридні війни є новою формою війни, яка стала досить поширеною в останні роки і представляє собою поєднання різних елементів військового та не військового характеру, таких як кібератаки, дезінформація, психологічна війна, санкції тощо. У зв'язку з цим, гібридні війни представляють великі виклики для міжнародного гуманітарного права, оскільки ці війни є менш очевидними та менш формалізованими, ніж традиційні війни, і можуть призвести до серйозних порушень прав людини та правил МГП.

Одним з основних викликів, який ставить гібридна війна перед МГП, є те, що збройні конфлікти стають все менш формалізованими та все більш нечіткими, що робить їх менш прогнозованими та складнішими для контролю. Наприклад, у гібридних війнах, різні види військової та не військової діяльності змішуються таким чином, що їх важко розрізнити. Це може викликати серйозні проблеми при визначенні, коли конфлікт починається, а коли закінчується, а також у визначенні військових та цивільних об'єктів, які повинні бути захищені від нападів.[39, с.240]

Одним з головних завдань МГП в контексті гібридних війн є захист прав людини, що стає важливішим ніж коли-небудь раніше. Важливо, щоб захист прав людини був інтегрований в будь-яку стратегію або підхід до гібридної

війни, і був застосований до всіх аспектів цієї війни таких як кібератаки, дезінформація, психологічна війна, санкції.

Хоча МГП створювалось з метою захисту прав людини та зменшення страждань від війн, воно не завжди успішно справляється зі своїми завданнями в реальних конфліктах.

В різних частинах світу збройні конфлікти продовжуються, і вони часто порушують норми МГП. Є випадки, коли держави намагаються ухилитися від відповідальності за порушення МГП, або не виконують своїх зобов'язань в рамках МГП. Крім того, існують проблеми з ефективністю МГП у відношенні нових видів війни, таких як гібридні війни або кібератаки, що викликають потребу у розширенні та адаптації МГП.[40, с.67]

МГП має свої обмеження та проблеми, і воно не завжди успішно справляється зі своїми завданнями у практиці. Проте, МГП є важливою складовою системи міжнародного права, яка забезпечує захист прав людини в умовах війни, тому його виконання та розвиток залишається актуальним завданням.

2.2 Міжнародні договори

Існує кілька міжнародних договорів, які регулюють МГП, зокрема:

Женевські конвенції про захист жертв війни (1949 р.). Ці конвенції встановлюють правила, які держави мають дотримуватися у збройних конфліктах, зокрема щодо поводження з військовополоненими, цивільним населенням та гуманітарними працівниками. [41]

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими - це одна з чотирьох Женевських конвенцій 1949 року про захист жертв війни. Ця конвенція регулює стосунки між військовополоненими та їхніми капторами.

Згідно з цією конвенцією, військовополонені мають поважатись, бути захищеними від фізичного та психологічного насильства та мають право на адекватне харчування, медичну допомогу та належні умови утримання. Конвенція забороняє фізичні та психологічні знущання над військовополоненими, в тому числі побиття, катування та убивство. Вони мають право на комунікацію з родичами та міжнародними гуманітарними організаціями, а також на відвідування місць своєї релігійної практики. [42, с.760]

Країни, які підписали Женевські конвенції, зобов'язані дотримуватися їх умов, навіть у разі збройного конфлікту з країною, яка не є стороною договору. Невиконання умов конвенцій може бути визнано як військовий злочин, який підлягає судовому переслідуванню. [43, с.458]

Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, потерпілих корабельну аварію, зі складу озброєних сил на морі була укладена відповідно до міжнародного гуманітарного права з метою захисту прав та добробуту поранених, хворих та осіб, що постраждали від корабельних аварій, зокрема у воєнних конфліктах на морі.

Конвенція була укладена в 1949 році в м. Женеві, Швейцарія, та набула чинності у 1955 році. Вона встановлює правила, які стосуються лікування та евакуації поранених та хворих, а також захисту цивільних осіб у разі воєнних дій на морі. Крім того, конвенція містить положення про поводження зі зниклими безвісти, захист здоров'я та гігієни військовополонених на борту суден та інші важливі питання.[44, с.812]

До Женевської конвенції III про морські війни підписалися більше 190 країн світу, що свідчить про важливість цієї конвенції в міжнародному гуманітарному праві.

Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни була прийнята у 1949 році на міжнародній конференції у Женеві. Ця конвенція встановлює міжнародні стандарти для захисту цивільних осіб під час війни.

Основна мета конвенції полягає у запобіганні стражданню цивільних осіб, що виникають внаслідок війни, та забезпеченні їхньої безпеки. Конвенція містить положення, що стосуються захисту цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі в бойових діях, зокрема заборону нападів на них, обмеження використання зброї та військових операцій у населених пунктах.[45, С. 85-92]

Крім того, конвенція встановлює стандарти щодо поведження з цивільним населенням у зоні воєнних дій, зокрема щодо захисту жителів від насильства, обмеження здійснення репресій, заборону примусових переселень, надання доступу до гуманітарної допомоги та медичної допомоги.

Женевська конвенція IV про захист цивільних осіб під час війни є важливим документом міжнародного гуманітарного права, який покликаний забезпечити захист прав індивідуальної особи та захист цивільного населення в період війни.

Женевська конвенція про поведження з військовополоненими є одним з чотирьох документів Женевської конвенції про захист жертв війни, підписаної в 1949 році. Ця конвенція встановлює стандарти, які держави мають дотримуватися щодо поведження з військовополоненими, тобто військовими, які потрапили в полон до ворога.[46, с. 172]

Основні положення Женевської конвенції про поводження з військовополоненими такі:

- Військовополонені мають поважатися та бути захищеними від насильства, втручання в приватне життя та катування.
- Військовополонені мають мати право на відвідування медичних закладів та на отримання медичної допомоги.
- Військовополонені мають мати право на переписку зі своїми близькими, включаючи листування та передачу пошти.
- Військовополонені мають бути звільнені після закінчення війни або після закінчення їхньої роботи як військовослужбовців.
- Військовополонені мають мати право на правосуддя та на доступ до юридичної допомоги.
- Військовополонені мають мати право на вільне віросповідання та право на відвідування релігійних служб. [47, с.678]

Женевська конвенція про поводження з військовополоненими є важливим інструментом, який забезпечує захист прав військовополонених у воєнний період та сприяє підвищенню гуманітарних стандартів у збройних конфліктах.

Додатковий протокол до Женевських конвенцій (1977 р.). Цей протокол розширює захист, наданий жертвам війни, і встановлює додаткові правила, що регулюють поведінку військових під час конфліктів. [48]

Конвенція про заборону використання, складання, накопичення та передачу хімічної та біологічної зброї та про їх знищення (1993 р.). Ця конвенція забороняє використання та розробку хімічної та біологічної зброї, а також передачу та накопичення такої зброї.

Конвенція про заборону використання, складання, накопичення та передачу мін (1997 р.). Ця конвенція забороняє використання та розробку мін, їх передачу та накопичення.

Протокол I є додатковим протоколом до Женевських конвенцій 1949 року та стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів. Він був ухвалений у 1977 році. Протокол I містить ряд правил, що регулюють поведінку сторін у збройному конфлікті, включаючи правила щодо захисту цивільних осіб та їх майна, поранених та хворих осіб, військовополонених та інших осіб, які перебувають під контролем сторін конфлікту.

Протокол I надає захист цивільному населенню та цивільним об'єктам у збройних конфліктах, забороняє напади на них та вимагає від сторін конфлікту дотримання принципу відсутності необхідності відведення цивільних об'єктів для ведення військових дій.

Протокол I також надає захист пораненим та хворим особам, військовополоненим та іншим особам, які перебувають під контролем сторін конфлікту. Зокрема, він передбачає надання медичної допомоги пораненим та хворим особам, що перебувають у полоні, а також захист їх від насильства та зневаги.

У протоколі I містяться також правила щодо захисту середовища від наслідків військових дій, зокрема, забороняється застосування зброї, яка може завдати шкоди природному середовищу, а також вимагається від сторін конфлікту виконання заходів щодо зменшення шкідливого впливу військових дій на навколишнє середовище. [48]

Протокол II є другим додатковим протоколом до Женевських конвенцій 1949 року та стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру. Він був прийнятий у 1977 році.[49] Протокол II містить ряд правил, що регулюють поведінку сторін у внутрішніх збройних конфліктах, включаючи правила щодо захисту цивільних осіб та їх майна, поранених та

хворих осіб, військовополонених та інших осіб, які перебувають під контролем сторін конфлікту.

Протокол II надає захист цивільному населенню та цивільним об'єктам у внутрішніх збройних конфліктах, забороняє напади на них та вимагає від сторін конфлікту дотримання принципу відсутності необхідності відведення цивільних об'єктів для ведення військових дій. Також вимагається забезпечення безпечної евакуації цивільних осіб та врятованих осіб, та забороняє примусову евакуацію.

Протокол II надає захист пораненим та хворим особам, військовополоненим та іншим особам, які перебувають під контролем сторін конфлікту. Зокрема, він передбачає надання медичної допомоги пораненим та хворим особам, що перебувають у полоні, а також захист їх від насильства та зневаги.

У протоколі II містяться також правила щодо захисту осіб, які не беруть участь у війні, таких як особи, які знаходяться під захистом нейтралітету, або особи, які здійснюють гуманітарну роботу.[49]

Протокол III є третім додатковим протоколом до Женевських конвенцій 1949 року і стосується введення додаткової відмітної емблеми у вигляді Червоного хреста та Червоного півмісяця. Протокол був ухвалений у 2005 році.[50]

Протокол III передбачає введення третьої відмітної емблеми, яка буде рівноправною з Червоним хрестом та Червоним півмісяцем. Ця емблема має бути використана для позначення медичного персоналу та транспорту, який захищає та допомагає пораненим та хворим у воєнних конфліктах. Крім того, відмітна емблема може бути використана для позначення місць для діагностики та лікування поранених та хворих.

Протокол III також надає право кожній державі визнати іншу відмітну емблему, яку вона вважає відповідною своїм національним потребам. Однак, використання будь-якої іншої відмітної емблеми не може перешкоджати захисту життя та здоров'я поранених та хворих, а також не може порушувати стандартів міжнародного гуманітарного права.

Узагальнюючи, Протокол III створює ще один засіб захисту поранених та хворих у воєнних конфліктах шляхом введення додаткової відмітної емблеми у вигляді Червоного хреста, Червоного півмісяця та третьої відмітної емблеми. [50]

2.3 Цілі МГП

Метою міжнародного гуманітарного права є зменшення страждання, що спричиняється війнами та забезпечення захисту прав людини у збройних конфліктах. Основними цілями МГП є:

— Захист цивільних осіб: МГП встановлює правила, що стосуються поведінки військових під час війни, зокрема, заборону нападів на цивільних, насильства, пограбування, насильства стосовно жінок та дітей, а також вимагає забезпечення медичної допомоги та інших гуманітарних потреб населення. [51]

— Захист військовополонених: МГП встановлює правила, що стосуються поводження з військовополоненими, забезпечення їхньої безпеки, гуманного поводження та можливості спілкування з родичами та юридичними консультантами. [52]

— Захист нейтральних територій: МГП встановлює правила, що стосуються поведінки військових на нейтральних територіях, зокрема, заборону нападів та переміщення військ. [53]

— Захист культурних та історичних цінностей: МГП встановлює правила, що стосуються захисту культурних та історичних цінностей в разі воєнних конфліктів. [54]

— Покарання військових злочинів: МГП передбачає покарання військових злочинів, таких як вбивства, насильство, пограбування, сексуальне насильство та інші. [55]

— Превенція війн: МГП сприяє превенції війн шляхом регулювання відносин між державами та створенні умов війни, які мають намір зменшувати ефективність застосування військової сили, що, в теорії, повинно зменшити і бажання держав розпочинати воєнні дії один проти одного. [56]

МГП встановлює правила, які стосуються поведінки військових під час війни та забезпечують захист прав людини у збройних конфліктах. Основні механізми захисту цивільних осіб від воєнних страждань включають наступні:

— Заборона нападів на цивільних: МГП забороняє будь-які напади на цивільних осіб та об'єкти, такі як школи, лікарні, житлові будинки, магазини тощо. Військові повинні дотримуватись принципу відокремлення цивільних та військових об'єктів та не здійснювати нападів на цивільних, які не приймають участі в бойових діях.

— Захист гуманітарних потреб населення: МГП вимагає забезпечення медичної допомоги, води, їжі та інших необхідних речей для цивільного населення. Цивільні особи не повинні бути позбавлені доступу до необхідних гуманітарних потреб.

— Заборона насильства стосовно жінок та дітей: МГП забороняє будь-яке насильство стосовно жінок та дітей, таке як сексуальне насильство, насильство вдома та інше.

— Заборона грабування та руйнування власності: МГП забороняє пограбування та руйнування майна цивільних осіб.

— Забезпечення безпеки цивільних осіб: МГП встановлює правила, які стосуються безпеки цивільних осіб, зокрема, забезпечення безпеки громадських місць та об'єктів, які мають важливе значення для цивільного населення. [51]

МГП містить низку правил, які захищають права та гідність військовополонених у війні. Військовополонені - це особи, які знаходяться під контролем противника під час війни. Основні механізми захисту військовополонених від воєнних страждань включають наступні:

— Заборона жорстокого та несправедливого поводження: МГП забороняє жорстоке та несправедливе поводження з військовополоненими. Це включає жорстоке поводження, таке як побої, погрози та насильство, а також несправедливе поводження, таке як дискримінація за расовою, релігійною або політичною ознакою.

— Заборона зниження до невольництва: МГП забороняє зниження військовополонених до невольництва, тобто примусову працю та експлуатацію.

— Захист від погіршення умов утримання: МГП вимагає, щоб військовополонені були утримані у відповідності до достатніх умов життя, таких як належне харчування, медична допомога, тощо. Ці умови не мають бути погіршені внаслідок війни.

— Забезпечення доступу до міжнародних гуманітарних організацій: МГП вимагає, щоб військовополонені мали доступ до міжнародних гуманітарних організацій, таких як Червоний Хрест або Червоний Півмісяць. Ці організації можуть забезпечити допомогу з медичної допомоги, харчування та житла. [52]

Міжнародне гуманітарне право захищає нейтральні території від воєнних дій. Нейтральні території - це території, які не беруть участі в конфлікті та не приймають на своїй території воєнних формувань.

Основні механізми захисту нейтральних територій від воєнних дій включають наступні:

— Заборона наявності військових формувань на нейтральній території: МГП забороняє наявність військових формувань на нейтральній території. Це означає, що жодна з воюючих сторін не може розміщувати своїх військових частин на території, яка визначена як нейтральна.

— Заборона пересування військ та зброї через нейтральну територію: МГП забороняє пересування військ та зброї через нейтральну територію. Це означає, що жодна з воюючих сторін не може проходити через нейтральну територію для переміщення військ або зброї.

— Заборона проведення військових дій на нейтральній території: МГП забороняє проведення військових дій на нейтральній території. Це означає, що жодна з воюючих сторін не може використовувати нейтральну територію як базу для військових дій.

— Забезпечення безпеки жителів нейтральних територій: МГП вимагає, щоб воюючі сторони поважали жителів нейтральних територій та не завдавали їм шкоди, як і з цивільним населенням воюючих сторін. [53]

Захист культурних об'єктів та історичних цінностей забезпечує збереження найцінніших аспектів людської спадщини та сприяє підтриманню культурної різноманітності в умовах війни.

Основні механізми захисту культури та історичних цінностей від воєнних дій включають наступні:

— Заборона нападів на культурні об'єкти: МГП забороняє напади на культурні об'єкти, включаючи музеї, архітектурні пам'ятки, церкви та інші

релігійні споруди, бібліотеки, архіви та інші культурні історичні об'єкти. Національні закони та міжнародні договори також можуть забезпечувати додатковий захист культурних об'єктів.

— Захист культурних об'єктів від збройних конфліктів: МГП вимагає, щоб воюючі сторони вживали всіх можливих заходів для запобігання пошкодження культурних об'єктів під час воєнних дій, зокрема шляхом забезпечення їхньої охорони та встановлення захисних зон навколо них.

— Захист культурної спадщини у разі окупації: МГП вимагає, щоб воюючі сторони поважали культурну спадщину на території, яку вони окупували. Зокрема, вони не повинні виносити культурні об'єкти з території, створювати умови для їхнього руйнування чи зміну їхнього призначення. [54]

Покарання військових злочинів є важливим аспектом міжнародного гуманітарного права. Міжнародне гуманітарне право встановлює обов'язок держав покарати осіб, які вчинили військові злочини, тобто такі дії, які вчинені у збройному конфлікті та є в порушеннях МГП.

Покарання військових злочинів може бути здійснене як на національному, так і на міжнародному рівнях. На національному рівні, держави повинні встановлювати належні накази та процедури щодо покарання військових злочинців та забезпечувати, щоб такі злочинці були притягнені до відповідальності та покарані відповідно до національного законодавства.

Міжнародні механізми покарання військових злочинів включають Міжнародний кримінальний суд та спеціальні трибунали, такі як трибунал для колишньої Югославії та трибунал для Руанди. МКС має компетенцію щодо розгляду військових злочинів, зокрема злочинів проти людяності, військових злочинів та злочинів війни. МКС може покарати військових злочинців шляхом винесення вироків та накладення покарань, таких як позбавлення волі, штрафи або інші санкції. [55]

Превенція війн є одним з головних завдань міжнародного гуманітарного права. Для досягнення цієї мети було розроблено ряд правових, дипломатичних, політичних та соціальних механізмів та інструментів, які спрямовані на забезпечення миру та уникнення війн.

Одним з головних інструментів превенції війн є міжнародний дипломатичний діалог та співпраця між державами. Важливими засобами цієї співпраці є міжнародні угоди та договори, які регулюють відносини між державами та забезпечують рішення конфліктів шляхом мирного врегулювання. Наприклад, міжнародний договір про заборону використання ядерної зброї та договір про заборону використання хімічної та бактеріологічної зброї.

Іншим важливим інструментом є міжнародні механізми врегулювання конфліктів, такі як Організація Об'єднаних Націй та Міжнародний Суд правосуддя. Ці механізми допомагають вирішувати конфлікти шляхом дипломатичних зусиль, посередництва та миротворчих операцій.

Також важливим аспектом превенції війн є забезпечення соціальної та економічної стабільності. Відсутність соціальної та економічної стабільності може призвести до загострення конфліктів та збільшення ризику виникнення війн, в тому числі і війн неміжнародного характеру. Тому, важливо забезпечувати доступ до основних потреб, таких як їжа, вода та медична допомога, а також до освіти та виховання, що також є однією з цілей ООН. [56, с.190]

Розділ 3. Зв'язок принципів та цілей ООН з МГП

3.1 Релулювання воєнних дій МГП

Щоб визначити зв'язок між принципами та цілями ООН з міжнародним гуманітарним правом потрібно визначитись, яким саме чином МГП регулює воєнні конфлікти та як принципи та цілі ООН відображені у цій діяльності.

Існують декілька визначень найсерйозніших порушень МГП. Головними з них є агресія, воєнні злочини, злочини проти людства та геноцид.

Поняття агресії визначено у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року. Згідно з цією резолюцією, агресією є вчинення державою збройної атаки на територію, включаючи повітряний, морський, або будь-який інший вид військової діяльності на території, що виходить за межі самооборони, блокада порту чи берегової лінії, наїзд військовими на кордонні пости, прикордонні населені пункти або інші об'єкти на території іншої держави, застосування військ, зброї, ракет, авіації, військових кораблів, що належать державі, для незаконного захоплення іншої території чи іншого військового об'єкту, підтримка бойовиків чи інших воюючих сил, які здійснюють агресивні дії на території іншої держави.

Воєнним злочином є серйозне порушення міжнародного гуманітарного права під час воєнних дій, яке включає в себе вчинення будь-яких ворожих дій, спрямованих проти цивільних осіб, військовополонених, ранених та хворих, об'єктів, що користуються особливим захистом згідно з МГП, навмисне нанесення непропорційної шкоди цим об'єктам, вбивство, тортури, насильство, знищення майна, грабежі, насильницьке переселення населення, використання ядерної зброї, заборона гуманітарної допомоги та інші.

Міжнародне право містить численні документи, які визначають воєнні злочини, включаючи Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи

до них, Римський статут Міжнародного кримінального суду та, серед інших, Резолюція 95 (I) Генеральної Асамблеї ООН від 11 грудня 1946 року.

Злочини проти людства стосуються систематичного насильства та терору, спрямованих проти цивільного населення. Злочини проти людяності включають у себе такі дії, як убивства, насильство, насильницьке переселення населення, насильницьке позбавлення волі, тортури, згвалтування, насильство стосовно дітей, геноцид, рабство та інші види насильства, відповідно до статуту міжнародного військового трибуналу для суду та покарання головних військових злочинців європейських країн осі. [11, с.34]

Геноцид є одним з найбільш серйозних злочинів проти людяності, який означає будь-які дії, спрямовані на знищення, повністю або частково, національної, етнічної, расової або релігійної групи, як такої. Таке визначення геноциду міститься у Конвенції про запобігання та покарання злочину геноциду, прийнятій Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1948 році. Ці дії включають спрямоване масове вбивство осіб однієї з цих груп, нанесення фізичних та психологічних атак на ці групи, створення спеціальних умов, які мають на меті повне чи часткове знищення осіб цих груп (наприклад унеможливлення народження осіб), насильницька передача та вивіз дітей однієї групи до іншої. [11, с.35]

Міжнародне гуманітарне право регулює поведінку воєнних дій з метою захисту людей, які не беруть участь у бойових діях, тобто цивільних осіб, а також тих, хто перестав брати участь у бойових діях (військовополонених, поранених і хворих військових тощо). Релюювання воєнних дій згідно з МГП означає, що воєнні дії можуть бути здійснені лише на об'єкти воєнної важливості, тобто ті об'єкти, які мають пряме відношення до ведення війни. В той же час, цивільні населення, мирні об'єкти і персонал, які не беруть участь в воєнних діях, повинні бути захищені від будь-яких нападів.

МГП також регулює використання зброї та техніки воєнного часу, зокрема, забороняє використання заборонених збройних засобів, таких як хімічна та біологічна зброя, які можуть спричинити масові руйнування і гуманітарну катастрофу. Крім того, МГП містить норми, що стосуються поведінки військових під час воєнних дій. Наприклад, військові повинні поважати право на життя та гідне поводження з пораненими, хворими та військовополоненими особами. Відповідно до МГП, вичнення воєнних злочинів також підлягають кримінальній відповідальності, а ті, хто порушують норми МГП, можуть бути притягнуті до відповідальності перед міжнародними судами та трибуналами.

Регулювання воєнних дій міжнародним гуманітарним правом передбачає, що воєнні дії повинні бути проведені з дотриманням принципів гуманітарності та захисту цивільного населення та інших невоєнних осіб (некомбатантів). МГП містить ряд детальних правил і норм, які регулюють поведінку військових під час воєнних дій, а також використання зброї та техніки воєнного часу.

Одним з головних принципів МГП є принцип дистинкції, згідно з яким військові повинні розрізняти між об'єктами воєнної важливості та цивільними об'єктами та забезпечувати захист останніх. Крім того, МГП передбачає захист уразливих категорій осіб, таких як діти, жінки, літні люди, особи з обмеженими можливостями та інші, які можуть бути особливо вразливими під час воєнних дій. МГП також встановлює правила щодо використання зброї та техніки воєнного часу.

Наприклад, військові повинні дотримуватися принципу необхідності та пропорційності при використанні зброї, а також уникати непотрібних страждань для населення. Крім того, МГП забороняє використання заборонених збройних засобів, які можуть спричинити масові руйнування та гуманітарну катастрофу. Відповідно до МГП, військові та інші особи, які

порушують норми МГП, підлягають кримінальній відповідальності перед міжнародними судами та трибуналами.

Крім того, МГП передбачає захист прав військовополонених, поранених та хворих військових, а також громадянського населення, які потрапили під час війни у полон, або стали об'єктами відповідальності ворожих сил. Важливим аспектом МГП є також забезпечення гуманітарної допомоги тим, хто постраждав від воєнних дій. Згідно з МГП, кожен конфлікт має свої унікальні характеристики, тому підхід до надання гуманітарної допомоги має бути індивідуальним.

Гуманітарні організації, такі як Міжнародний комітет Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, займаються координацією гуманітарної допомоги та забезпеченням її розподілу між потребуючими. [57, с.209]

У військовій термінології існує розрізнення між комбатантами та некомбатантами.

— Комбатанти - це військовослужбовці або бойові одиниці, які беруть участь у війні або збройному конфлікті і мають право вести бойові дії проти ворога.

— Некомбатанти - це особи, які не мають права на пряму участь у бойових діях, такі як медичний персонал, цивільні населення, журналісти та інші особи, що не є військовослужбовцями. [41]

Згідно з міжнародним гуманітарним правом, комбатанти мають право на захист у випадку взяття до полону, а також на гуманне поводження під час конфлікту. Вони також мають право на захист в разі порушення правил війни проти них, наприклад, використання заборонених збройних засобів або напад на їх життя під час перемовин або капітуляції. Некомбатанти також мають право на захист від будь-яких насильствених дій в рамках конфлікту. Вони повинні бути захищені від несанкціонованих нападів та захищені від наслідків бойових дій, якщо вони не є військовими злочинцями.

Військові мають дотримуватися правил, які гарантують безпеку цивільного населення, таких як обмеження використання зброї в населених районах, недоторканість гуманітарних об'єктів тощо. Комбатантами є особи, які приймають безпосередню участь у бойових діях під час збройного конфлікту. Зокрема, комбатантами є військовослужбовці, які беруть участь в бойових діях на землі, на морі та в повітрі.

До комбатантів також можуть відноситися члени збройних формувань, які діють від імені однієї зі сторін збройного конфлікту, наприклад, повстанці або партизани. Згідно з міжнародним гуманітарним правом, комбатанти мають бути підпорядковані команді своєї сторони та повинні дотримуватися правил міжнародного гуманітарного права під час бойових дій. Зокрема, комбатанти мають дотримуватися принципу відмінності, згідно з яким вони мають робити відмітку про свою приналежність до збройної формації та відокремлюватися від цивільного населення (це включає військову форму, позначки, шеврони та інше). Крім того, комбатанти повинні дотримуватися принципу надання допомоги пораненим та захисту цивільних осіб та некомбатантів. [41]

МГП забороняє некомбатантам брати безпосередню участь у бойових діях. Некомбатанти - це особи, які не мають права на пряму участь у бойових діях, такі як медичний персонал, цивільні, журналісти та інші особи, що не є військовослужбовцями. Відповідно до міжнародного гуманітарного права, некомбатанти мають бути захищені від насильства, а їх життя, гідність та права повинні поважатись навіть в умовах збройного конфлікту. Некомбатанти можуть виконувати різноманітні ролі, які є важливими для підтримки життя та здоров'я людей в умовах воєнного конфлікту, наприклад, надавати медичну допомогу пораненим, гуманітарну допомогу цивільному населенню та вести журналістську діяльність.

Утім, якщо некомбатанти беруть безпосередню участь у бойових діях або напряду, зі зброєю, допомагають військовим чи партизанам, то вони можуть вважатися комбатантами та підлягати тим же правилам та обмеженням, які стосуються комбатантів. Це може включати право ворога на їх взяття до полону, а також може підвищувати ризик їх поранення або смерті в результаті бойових дій. Проте, якщо некомбатанти стануть об'єктом нападу, вони можуть застосовувати необхідну міру самозахисту, щоб захистити свою безпеку. При цьому необхідно дотримуватися принципу пропорційності, тобто використовувати тільки таку силу, яка є необхідною та належним чином обґрунтованою в конкретній ситуації. [41]

У міжнародному гуманітарному праві термін "найманці" використовується для позначення осіб, які не є частинами регулярних військових сил, а працюють на військову службу за гроші. Відповідно до міжнародного гуманітарного права, найманці не мають правового статусу комбатанта, тобто вони не мають права брати участь у збройних конфліктах, якщо це не передбачено міжнародними домовленостями. Крім того, міжнародне гуманітарне право передбачає заборону на використання найманців у збройних конфліктах. Оскільки найманці не мають статусу комбатанта, то їхнє застосування у збройних конфліктах може призвести до порушення принципів міжнародного гуманітарного права та створити додаткові ризики для цивільного населення.

Отже, найманці не мають права брати участь у збройних конфліктах як комбатанти, і їхнє застосування може вважатись порушенням міжнародного гуманітарного права. Найманці, як і будь-які інші люди, мають права, але якщо вони діють у війні або військових конфліктах, то їхні права можуть бути обмежені, через їхню участь у таких діях. [58]

Шпигунами можуть вважатися особи, які виконують розвідувальну діяльність шляхом обману. В тому разі, якщо шпигуна впіймають, вона не

має права на статус військовополоненого, окрім випадків, коли це не застосовується відповідно до МГП. Якщо така особа має відмітні ознаки однієї з воюючих сторін, то вона не вважається шпигуном. Особи можуть розглядатися як цивільні або як військовий персонал персонал, залежно від їхнього статусу та місця виконання функцій.

Згідно зі статтею 51 Другого Додаткового протоколу до Женевських конвенцій, цивільні особи не можуть бути об'єктом нападу, крім випадків, коли вони безпосередньо беруть участь у воєнних діях. Однак, якщо цивільні особи виконують розвідувальну діяльність на користь військової сторони, їх можуть заарештувати та обвинувачувати у шпигунстві. Військові розвідники, у свою чергу, розглядаються як комбатанти та підлягають правилам ведення війни, зокрема, не можуть здійснювати нападів на цивільних осіб, а також мають право на повагу до своєї людської гідності, захист від насильства та інших форм жорстокого поводження, якщо вони потрапляють у полон. Шпигуни та розвідники, в залежності від їхнього статусу та дій, можуть мати різний статус за МГП, який визначає їхні права та обов'язки у збройних конфліктах. [41]

Порушення МГП може мати серйозні наслідки, включаючи гуманітарні катастрофи та порушення прав людини. Тому відповідальне виконання МГП є важливим елементом забезпечення безпеки та стабільності в світі.

Якщо співставити цю інформацію з принципами та цілями ООН, зазначеними в Статуті Організації, то маємо наступні висновки:

1. Основними принципами ООН є міжнародна мир і безпека, розвиток дружніх відносин між народами, сприяння соціальному прогресу та поліпшенню життя людей. Ці цілі і принципи пов'язані з МГП, оскільки МГП має на меті забезпечення захисту життя, здоров'я та гідності людей під час збройних конфліктів, а також мінімізацію людського страждання під час війни.

2. ООН також зобов'язана працювати на підтримання стандартів міжнародного гуманітарного права, в тому числі розвиток нових стандартів та принципів. МГП, у свою чергу, сприяє досягненню цілей ООН, забезпечуючи мінімізацію жертв війни, забезпечення прав людини та захисту цивільного населення в зоні конфлікту.

3. ООН та МГП також пов'язані на рівні розробки та здійснення міжнародних договорів, що регулюють збройні конфлікти та захист прав людини. Наприклад, ООН є головним форумом для укладання договорів з розброєння та контролю над зброєю, які сприяють зниженню ризику виникнення збройних конфліктів.

4. ООН також розробляє та здійснює програми гуманітарної допомоги для допомоги жертвам збройних конфліктів та інших кризових ситуацій. Ці програми можуть включати надання медичної допомоги, житла, їжі та інших матеріальних потреб, а також захист прав людини. У свою чергу, МГП надає основні правила та принципи, що регулюють поведінку сторін у збройних конфліктах, включаючи захист цивільних осіб, військовополонених, людей, які не беруть участі в бойових діях.

Отже, ООН та МГП пов'язані на рівні розробки та здійснення міжнародних договорів, програм гуманітарної допомоги та правових норм, які сприяють захисту прав людини та зниженню ризику виникнення збройних конфліктів.

3.2 Дотримання норм МГП державами - членами ООН

Дотримання норм міжнародного гуманітарного права є обов'язком усіх держав-членів ООН. ООН має відповідні механізми для контролю за дотриманням цих норм, включаючи Міжнародний комітет Червоного Хреста, Міжнародний суд та його спеціалізовані трибунали, а також допоміжні місії ООН з питань прав людини в різних країнах. Дотримання норм міжнародного гуманітарного права (МГП) є важливим завданням для забезпечення захисту прав людини під час воєнних конфліктів. Норми МГП визначають поведінку військових та цивільних осіб під час воєнних дій, а також обов'язки держав та міжнародних організацій щодо їх захисту.

Для дотримання норм МГП держави повинні приймати відповідні законодавчі та інші заходи. Наприклад, держави повинні ратифікувати міжнародні договори з МГП, такі як Женевські конвенції 1949 року та їхні додаткові протоколи, і включати норми МГП в національне законодавство. Крім того, держави повинні забезпечувати, щоб їхні військові та інші особи, які беруть участь у воєнних діях, дотримувалися цих норм. При цьому держави-члени ООН зобов'язані узгоджувати свої дії з міжнародними стандартами МГП, незалежно від того, чи є вони учасниками збройних конфліктів чи ні. [57, с. 313]

Однак, дотримання норм МГП не завжди забезпечується на практиці. У війнах трапляються порушення МГП, такі як напади на цивільних, застосування заборонених воєнних засобів та інші вчинки, які завдають шкоди цивільному населенню, гуманітарним працівникам та іншим захищеним МГП особам. Такі порушення вважаються військовими злочинами та можуть мати серйозні наслідки для відповідальних осіб та держав.

Порушення принципів МГП державами можуть мати серйозні наслідки для міжнародної спільноти, включаючи підвищення ризику виникнення

нових конфліктів та погіршення гуманітарної ситуації в зоні конфлікту. Такі порушення можуть включати:

— Невиконання зобов'язань, передбачених МГП. Це може включати відмову держави дотримуватися правил МГП, які стосуються поведінки військових чи охоронних сил в зоні конфлікту, правил збройних конфліктів або захисту цивільних осіб під час воєнних дій.

— Використання заборонених засобів та методів ведення війни. Це може включати використання заборонених хімічних або біологічних засобів, використання заборонених видів зброї, таких як міни або кластерні бомби, або використання насильства проти цивільних осіб.

— Порушення прав людини в зоні конфлікту. Це може включати масові розстріли цивільних осіб, катування та жорстоке поводження з полоненими, сексуальне насильство та інші форми порушення прав людини, які вважаються злочинами проти гуманності.

— Відмова від доступу гуманітарної допомоги. Це може включати блокування гуманітарного коридору, відмову від доступу до гуманітарної допомоги або підтримки, а також інші заходи, що перешкоджають наданню необхідної допомоги тим, хто перебуває в зоні конфлікту.

При порушенні норм МГП державами-членами, ООН може вживати різноманітних заходів для забезпечення дотримання цих норм. Такі заходи можуть включати висловлення засудження, проведення досліджень порушень, надання допомоги для забезпечення дотримання норм МГП та звернення до Міжнародного суду для вирішення спорів, пов'язаних з дотриманням норм МГП. [59, с.334]

Забезпечення дотримання норм МГП вимагає співпраці держав, міжнародних організацій та громадськості. Національні та міжнародні механізми контролю за дотриманням норм МГП повинні бути ефективними

та надійними, а порушення норм МГП повинні мати належні наслідки для порушників. Міжнародні механізми контролю, такі як Міжнародний комітет Червоного Хреста, Міжнародний кримінальний суд та інші, мають важливу роль у запобіганні порушень МГП та притягненні винних осіб до відповідальності.

Також важливо забезпечувати ефективне гуманітарне реагування на конфлікти та кризові ситуації, що допомагає зменшити страждання людей та підвищити їхню безпеку. Гуманітарна допомога та захист відображають принципи гуманності та захисту прав людини, які становлять основу МГП та мають бути виконані державами згідно з їхніми зобов'язаннями перед міжнародним співтовариством.

Більшість держав світу дотримуються заборони використання хімічної та біологічної зброї, яка була узгоджена на міжнародному рівні в ході Конвенції про заборону хімічної зброї та Конвенції про заборону біологічної зброї. Заборона хімічної та біологічної зброї регулює використання, розробку, виробництво та зберігання такої зброї з метою захисту життя та здоров'я цивільних осіб, військовослужбовців та військовополонених. Основним документом, що регулює запобігання використанню хімічної та біологічної зброї, є Конвенція про заборону розробки, виробництва та застосування хімічної зброї та про її знищення, прийнята в 1993 році.

Згідно з цими конвенціями, держави повинні:

- Забезпечувати повне знищення своїх запасів хімічної та біологічної зброї.
- Не розробляти, не виробляти, не придбавати, не зберігати та не використовувати хімічну та біологічну зброю.
- Не передавати хімічну та біологічну зброю іншим державам.
- Забезпечувати належний контроль за підприємствами та організаціями, які можуть займатися розробкою та виробництвом хімічної та біологічної зброї.

— Проводити інспекції для перевірки виконання конвенцій.

Відповідно до Другого Протоколу до Женевських конвенцій про захист жертв війни, держави зобов'язані забезпечувати захист громадянського населення, що не бере участі в збройних конфліктах. Згідно з Третім і Четвертим Женевськими конвенціями, держави зобов'язані додержуватися правил щодо захисту та поводження з військовополоненими, тому їх захист є важливою складовою міжнародного гуманітарного права. Військовополонені мають бути захищені від насильства, жорстокого поводження, погіршення стану здоров'я та голоду. Вони також мають бути захищені від публічного приниження та примусової праці.

Згідно з міжнародним гуманітарним правом, найманці не є комбатантами та не мають права на статус військовополоненого, але якщо у однієї зі сторін існують сумніви щодо приналежності особи до найманців, то вона є військовополоненим, у випадку затримання. Для забезпечення захисту військовополонених, держави повинні дотримуватися ряду правил, у тому числі:

— Забезпечити достатній рівень харчування, одягу та медичної допомоги військовополоненим.

— Забезпечити військовополоненим безпечне місце для перебування, де вони можуть бути захищені від насильства та забезпечені належними умовами проживання.

— Заборонити будь-яку форму насильства, жорстокого поводження та погіршення стану здоров'я військовополонених.

— Забезпечити військовополоненим доступ до юридичної допомоги та консультацій, включаючи доступ до міжнародних гуманітарних організацій.

Якщо держави не дотримуються міжнародних стандартів щодо захисту військовополонених, то це може мати серйозні наслідки як для держави, так і

індивідів, які віддавали накази та які їх виконували. Такі порушення прав людини можуть призвести до злочинів проти людяності, якщо їх ігнорувати.

Хочу наголосити на тому, що кожен заборонений метод ведення війни є складовою однієї цілої концепції збереження гуманності, навіть під час війни. Якщо порушити лише один аспект юридично визначених міжнародно-правових норм, то це відкриває можливості для порушення і інших норм МГП. Категорично не можна виправдовувати неправомірні дії військових тим, що цим самим вони досягають поставлених задач та цілей. Це мислення не є об'єктивно обгрунтованим жодним з міжнародних договорів, конвенцій та статутів.

Якщо держави сучасності справді бажають продовжувати захищати демократію та права людини у всьому світі, тоді ми повинні додержуватись цих правил, як у мирний час, так і на війні. Дотримання норм МГП є важливою складовою глобальної боротьби за захист прав людини та зменшення страждань, які виникають під час воєнних конфліктів. Забезпечення цих норм вимагає співпраці держав, міжнародних організацій та громадськості, а також ефективних механізмів контролю та належних наслідків за їхнє порушення.

Хоча у ООН, відповідно до статуту, можуть приймати участь лише миролюбиві держави, на практиці це часто не відповідає дійсності. Нажаль, деякі держави спроможні вести агресивні дії проти інших держав, порушувати їх суверенітет, ігноруючи усі принципи не тільки Організації Об'єднаних Націй, а і міжнародного права взагалом. Це включає і положення міжнародного гуманітарного права, які порушуються державами - агресорами під час війни. Найгіршими є випадки, коли вони порушуються у настільки величезних масштабах, що важко навіть уявити, що такі дії можуть виконуються у наш час.

Коли розвиток міжнародного права швидко зростає та вплив ООН поширюються все більше, коли принципи безпеки та миру на Європейській частині континенту можуть бути, не просто порушені, а до яких з величезним цинізмом та просто зневагою ставиться один з найвпливовіших гравців на міжнародній арені, одна з держав - засновників ООН, у якої, до всього цього, ще є право вето усі рішення, які їй не до вподоби, без будь-яких обмежень. Звісно, зараз йде мова про Російську Федерацію.

Порушення прав людини у внутрішній території країни, фінансування та пряма допомога терористичним угрупуванням та сепаратистським рухам (Придністровська війна 2 листопада 1990 — 21 липня 1992, де Росія, на чолі з Борисом Єльциним фінансували та прямо допомагали самопроголошеній Придністровській Молдівській Республіці у війні проти Молдови, фінансування самопроголошених ДНР та ЛНР з 2014 року). Агресивні війни (російсько-українська війна, що почалась з 2014 року,) та геноцид (як частина тих злочинів, які скоює Росія у війні проти України). Зараз йде етап збирання інформації та доказів щодо причетності дій РФ до геноциду Українців. На засіданні Парламентської Асамблеї Ради Європи держави, голосуванням, визнали дії РФ щодо вивезення дітей з окупованих територій Україна на свою територію геноцидом. Це відбулось 27 квітня 2023 року.

[60]

Членство Росії в ООН через ці дії, в теорії повинно бути припинене, а Росія вигнана с організації. Нажаль, реальністю є те, що міжнародне право працює повільно. Зрозуміло, що рано чи пізно РФ, та усі, хто був причетнимію війни з Україною та скоєння геноциду проти українського народу будуть покарані, але на це може піти дуже багато часу. Як приклад, міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії тривав з 25 травня 1993 року (дата заснування) по 31 грудня 2017 року. Майже 24 роки. 161 особа була звинувачена та 90 засуджено.

Однією з основних причин, чому ООН так повільно реагує на війну Росії проти України, є той факт, що у Росії досі є право вето у Раді Безпеки ООН. [8] Взагалом, країни, які є постійними членами Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй США, Росія, Китай, Велика Британія та Франція - мають право вето у Раді Безпеки ООН. Проблема полягає в тому, що в статуті ООН поки не існує механізму позбавлення країн-засновників ООН права вето. Хоча, держави-члени ООН, в теорії, можуть проголосувати за скасування права вето у цих держав, поки що таких процедур не проводилось та в найближчому майбутньому, на жаль, таких кардинальних змін ми не побачимо, бо для цього, згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй, зміни до Статуту можуть бути прийняті двома третинами голосів Генеральної Асамблеї ООН та всіма постійними членами РБ ООН. Однак, поки що, жоден постійний член Ради Безпеки не погодився бути позбавлений права вето.

Якщо структура ООН та її механізми будуть зазнавати кардинальних змін у майбутньому, то першим, що повинно бути переглянуто, це право вето у держав-засновників.

3.3 Покарання винних у воєнних злочинах

Щоб висвітлити питання зв'язку МГП з принципами та цілями ООН, також важливо проаналізувати проблему покарання держав - агресорів за порушення норм міжнародного права. Це включає в себе питання створення міжнародних трибуналів для покарання винних у скоєнні воєнних злочинів. Воєнні злочини вважаються серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права та звичаєвого права. У разі виявлення відповідних доказів, винні можуть бути притягнуті до відповідальності та покарані.

Процес збирання та перевірки доказів є складним та довготривалим процесом. Експерти повинні зібрати якомога більше інформації про вчинені злочини. Це може включати свідчення очевидців, документи, фото- та відеозаписи, а також будь-яку іншу доступну інформацію. Ретельно перевіряється дійсність таких доказів. Коли у юристів-міжнародників є достатньо перевіреного матеріалу, та якщо встановлено, що держава мала причетність у скоєнні воєнних злочинів, докази можуть бути використані для подачі скарги до міжнародного трибуналу, який спеціально створюється державами для розгляду конкретних справ.

Одним з останніх та найбільш довготривалих прикладів ретельної процедури щодо покарання воєнних злочинців є міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії (далі - МТКЮ). МТКЮ був створений Радою Безпеки ООН 25 травня 1993 року для переслідування та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили порушення міжнародного гуманітарного права під час воєнного конфлікту на території колишньої Югославії після 1991 року. МТКЮ був першим міжнародним трибуналом, створеним для притягнення до відповідальності осіб за скоєння міжнародних злочинів на території держави, яка не є членом Міжнародного кримінального суду.

Трибунал засідав у Гаазі, Нідерландах, і складався з інтернаціонального складу суддів. Протягом свого існування трибунал розглянув багато справ щодо воєнних злочинів, вчинених у Хорватії, Боснії та Герцеговині, та в Косово. МТКЮ мав важливу роль у притягненні до відповідальності за міжнародні злочини офіцерів, генералів, політиків, які віддавали накази або створювали політичне підґрунтя для скоєння злочинів проти людства та геноциду, та військовослужбовців, що виконували злочинні накази. МТКЮ здійснював розслідування, провадив судові процеси та визначав покарання для винних осіб. Такі процеси були важливим кроком у забезпеченні справедливості для жертв війни. [20]

Одним з перших був засуджений Дражен Ердемевич, який воював на боці Республіки Сербської та був причетний до геноциду боснійських мусульман у липні 1995 року. Тоді, Ердемевича, зі своїм підрозділом, відправили в село Піліца. Після того як 11 липня армія Республіки Сербської захопили Сребреницю, серби почали насильно збирати та відправляти у різні місця боснійців чоловічої статі для подальшої страти. Одним з таких місць і була Піліца. Там Ердемевичу був відданий наказ стратити приблизно 1200 боснійців, які знаходились у полоні сербів.

Хоча, за словами Ердемевича, він чинив опір командирам, в результаті, також за його словами, він стратив приблизно 70 боснійців. Повернувшись додому після скоєних злочинів, у 1996 році, через відчуття провини, звернувся до репортерів ABC та розповів їм усе, що трапилось. Його арештували вже через декілька днів та він був представлений перед міжнародним трибуналом. Йому був винесений вирок 5 березня 1998 року у 5 років позбавлення волі. З цієї справи можна зробити висновок, що хоча Дражен Ердемевич не був офіцером, чи високопосадовцем, коли про його злочини стало відомо пресі, він все одно був оперативно заарештований та йому був винесений вирок, як покарання за здійснений злочин.

Тобто, говорити, що міжнародні кримінальні трибунали діють повільно, є не зовсім коректно. Ця справа показує, що якщо суд має достатньо доказів, показань та має інформацію щодо перебування воєнних злочинців, вони можуть бути оперативно заарештовані та засуджені за скоєні злочини. [61]

Справа Мірко Нораца також визиває інтерес. Він був генералом хорватської армії під час війни та був визнаний військовим злочинцем. 16 жовтня 1991 року він був присутнім на нараді, де обговорювалися наміри вбивства цивільних осіб сербського етносу в Госпічі. Він також був присутнім і в день скоєння, коли проти цих цивільних був здійснений рейд, в результаті якого всіх їх арештували. Потім він був відповідальним в

організації розстрілу мирних людей, які були арештовані. Ордер на його арешт було видано 8 лютого 2001 року, але йому вдалось втікти від переслідування на деякий час. Він здався поліції 22 лютого, але заперечував, що був причетний до воєнних злочинів.

Обвинувачення були висунуті 5 березня 2001 року, в яких він звинувачувався у вбивстві 50 цивільних осіб. Розгляд справи тривав 14 місяців. 24 березня 2004 року Мірко Норац був визнаний винним у скоєнні воєнних злочинів та був позбавлений волі на 12 років, але він провів у тюрмі тільки 8 років. У листопаді 2011 року він був звільнений з випробувальним терміном.[62] Після цього, прокуратура Хорватії порушила проти нього справу, та він був змушений відшкодувати збитки на суму в 111 000 євро сім'ям двох жертв, до вбивства яких він був причетним. Ця справа є доволі цікавою через те, що воєнному злочинцю, генералу, яких був причетним до страти цивільних, було дозволено вийти на свободу раніше початкового терміну.

Норац є одним з численних військових діячів, які були звинувачені в злочинах під час війни на Балканах, і його судова справа є однією з багатьох, які, на жаль, не були повністю врегульовані.[63]

Одним з останніх вироків кримінального трибуналу було по справі Слободана Праляк. Праляк був хорватським генерал-лейтенантом, який був звинувачений у проведенні тортур, масовому вбивстві боснійських мусульман, та зруйнуванні міста Мостар та пам'яток, що там знаходились (а саме Мостарського моста). Ці дії були скоєні у період з 1991 року по 1994 рік. У 2006 році Праляк добровільно здався МТКЮ та був доставлений у Гаагу для суду.

19 травня 2013 року був засуджений до 20 років за ґратами, однак була подана апеляція щодо обвинувачення Праляка. Він заперечував причетність до вищеперелічених воєнних злочинів, та, на думку Праляка, місто Мостар

було воєнним об'єктом, через що, його дії не були воєнним злочином. Суд частково задовільнив апеляцію, визнавши, що його причетність до руйнування моста не була остаточно доведена. На засіданні 29 листопада 2017 року апеляція була відхилена.[64] Коли Праляк дізнався про це, він, перебуваючи в той момент в залі суду, випив отруту, та в той же день помер.

Ця справа є прикладом того, що воєнним злочинам немає строку давності. Трибунал зміг винести вирок навіть майже через 26 років після скоєння злочину. Також маємо приклад того, що засуджені можуть подавати апеляцію на свій вирок у міжнародному трибуналі, хоча він і був потім відхилений. Нажаль, охорона судової зали своєчасно не змогли зупинити колишнього хорватського генерала від самогубства, в результаті чого він, нажаль, не був остаточно покараний за свої злочини. [65]

Найважливішою справою, звісно, була справа Слободана Милошевича, першого президента Сербії. Він був звинувачений у злочинах проти людства в Косово, порушенні законів та звичаїв ведення війни, порушенні Женевських конвенцій у Хорватії та Боснії та геноциді боснійців. Суд над Милошевичем розпочався 12 лютого 2002 року. Він помер у своїй камері в Гаазі в 2006 році.

Навіть після його смерті, Милошовича було визнано винним у злочинному виселенні хорватів, боснійців та албанців. Також суд дійшов до висновку, що з 1991 року по 1995 рік, Милошович віддавав накази щодо здійснення широкомасштабної та систематичної кампанії злочинів проти осіб, які не були сербами, та які проживали в районах Хорватії і Боснії та Герцеговини. Також було визнано, що за правління Милошовича були здійснені дії насильницького характеру, що включали в себе злочини переслідувань, вбивств, депортації та нелюдських дій щодо більшості осіб-несербів, переважно хорватів, боснійських мусульман і албанців, із великих районів Хорватії та Боснії та Герцеговини.

Судова палата дійшла до висновку, що спільна злочинна мета, як визначено вище, була спільною для вищого політичного, військового та поліцейського керівництва Сербії на чолі з Слободаном Милошевичем. У 2008 році, МТКЮ засудив його за вчинення злочинів проти людяності та військових злочинів у зв'язку з війною на Балканах. [66] Ця справа є доволі актуальною, дивлячись на неї через призму агресивної війни Росії проти України. Верховка сербського уряду, яка віддавала накази щодо скоєння жахливих злочинів проти цивільного населення, веденні агресивної війни та масової депортації населення, була арештована, представлена перед судом та визнана винною у скоєнні вищеперелічених злочинів. Нажаль, Милошевич помер, перед тим як понести покарання за вчинені злочинні діяння, але той факт, що навіть після його смерті ця справа не була закрита, а продовжувалась та була доведена до свого логічного кінця, дає змогу приблизно зрозуміти, що чекає на Володимира Путіна.

Бо, як показала ця справа, міжнародне право хоч і може діяти повільно, воно, безпричинно не закриває справи міжнародних злочинців такого рівня, як першого президента Сербії Слободана Милошевича.

Досвід діяльності МТКЮ показав, що:

1. У воєнних злочинів немає строку давності. МТКЮ діяв з 1993 року по 2017 рік та за весь цей час було засуджено 90 осіб, яких визнали винними у скоєнні воєнних злочинів.
2. Міжнародне право може діяти відносно швидко, якщо для засудження злочинців є усі відповідні докази та злочинець є пійманим.
3. Були випадки, коли МТКЮ передавав злочинців, яким був винесений вирок і які вже були ув'язненими, до держав, громадянами яких вони були, на умовному строці. Нашим юристам-міжнародникам доведеться

попрацювати у майбутньому, щоб не допустити таких дій щодо російських воєнних злочинців.

4. Обвинувачені могли подавати апеляцію до трибуналу, якщо вони не згодні з вироком, тому судді повинні були розглянути справу ще раз, щоб підтвердити усі факти справи, що також займає дуже багато часу.
5. Високопосадовцям також не уникнути покарання за свої діяння, як на прикладі першого президента Сербії.
6. Також для майбутніх міжнародних трибуналів повина бути більш сувора охорона, бо як Слободан Милошевич, який помер від хвороби серця, так і Слободан Праляк, який помер від отруєння, так і не понесли повного покарання за свої злочини.

Вже можна побачити прогрес щодо створення трибуналу щодо злочинів РФ в Україні. До коаліції за створення трибуналу входять 32 країни та докази воєнних злочинів Росії аналізуються та збираються ще з початку повномасштабного вторгнення. [67] Ордер на арешт Володимира Путіна був виданий 17 березня 2023 року Міжнародним кримінальним судом в Гаазі, через підозру у примусовому виселенні українських дітей з окупованих Росією територій. [68] Це означає, що у випадку, коли Путін перетне кордон з державою, яка підписала та ратифікувала Римський статут, він буде арештований та відправлений до суду в Гаазі.

ВИСНОВКИ

Основні цілі та принципи ООН беруть початок ще з часів Ліги Націй. Створення першої міжнародної міждержавної організації було зумовлене трагедією Першої світової війни. Величезні втрати людського життя, застосування нелюдського озброєння, таке як хімічна зброя, відкриття правди щодо жахів війни, та крах старого мирового порядку, все це стало наслідками однієї з найжахливіших війн в історії людства. Лідери держав, армії яких приймали участь у цій війні, розуміли, що цієї трагедії треба уникнути у майбутньому.

Одним з головних кроків, які були зроблені для досягнення цієї мети, було створення Ліги Націй. Ця організація була створена для підтримання світового миру, безпеки та співробітництва між державами. Головною метою, все ж таки, було саме збереження світового миру. Ліга Націй пропагувала мирне вирішення конфліктів між державами, іноді навіть наївно сподіваючись, що цим можна вирішити кожний конфлікт. Метою було донести до лідерів країн, що збройне втручання вони можуть використовувати тільки в найкритичніших випадках, коли усі інші методи не спрацювали. Головним інструментом вирішення спорів, на думку Ліги Націй, стала дипломатія. Ліга Націй мала бути захисником суверенності держав, захищати їх територіальну цілісність та політичну незалежність від впливу більш впливових держав. Для цього Ліга Націй розвивала і саме міжнародне право, бо становлення правил поведінки для держав на міжнародній арені було найлогічнішим засобом для вирішення міжнародних проблем.

До компетенції Ліги Націй, також, входив і захист нацменшин на територіях держав. Нажаль, будучи першою міжнародною організацією такого типу, Ліга Націй була неспроможна до ефективної діяльності та досягнення поставлених цілей. У Ліги Націй було занадто багато проблем та

вона зробили занадто багато помилок за часи своєї діяльності. Однією з найвагоміших проблем була відсутність США у членах організації.

Через свої доволі обширні та точно не визначені повноваження, Ліга Націй втратила одну з найвпливовіших держав на момент існування організації - США. Уряд США, все далі просуваючи політику ізоляціонізму, та побоюючись, що вони втратять свою суверенність та незалежність у прийнятті рішень, не приєднались до Ліги Націй. Великою проблемою організації також була відсутність дієвих механізмів щодо припинення збройних конфліктів. При цьому, також, багато держав не мали за ціль розвиток міжнародного права та збереження світової безпеки, а діяли відповідно до державних інтересів і використовували для цього Лігу Націй. Також мета захисту меншин не була досягнута.

На прикладі українського народу, Ліга Націй не змогла ефективно вирішити проблему гніту українців урядами Польської республіки, СРСР та Румунського королівства. Але, головною невдачею Ліги Націй був початок Другої світової війни, чого організація намагалась не допустити з самого початку існування. Це трапилось як результат усіх невдач, про які було сказано до цього. Тому, існування Ліги Націй фактично припинилось у 1939 році.

Після поразки країн Осі у Другій світовій війні, державами - переможцями було вирішено створити нову міжнародну міждержавну організацію, беручи до уваги помилки Ліги Націй. Новою організацією стала ООН. В деяких аспектах ООН перейняла принципи та цілі Ліги Націй, такі як принцип суверенності держав та їх територіальної та політичної цілісності, підтримання миру та безпеки у світі. Був, також, зроблений більший акцент на спонукання до кооперації між державами. Але, зі створенням ООН, з'явилися нові цілі та принципи міжнародної міждержавної організації. Захист прав людини став основною ціллю.

Хоча концепція прав людини ще мала свій зародок з епохи просвітництва, своє розповсюджене існування вона почала з 1948 року, коли була прийнята Загальна декларація з прав людини, що знаменувало одне з найбільших досягнень людства. Усі держави, які мають за мету бути членами ООН, повинні дотримуватись Загальної декларації з прав людини та інтегрувати її норми у своє внутрішнє законодавство.

Глобалізація також відіграє значну роль у формуванні цілей ООН. Тісна економічна інтеграція країн також стала ціллю ООН і зараз відіграє роль засобу тиску на країни, які порушують міжнародне право. ООН відіграє важливу роль у гуманітарних питаннях, за допомогою гуманітарної допомоги чи миротворчих місій, хоча останнє є доволі спірним моментом та потребує деяких змін. Багато журналістів писали статті про порушення права людини миротворцями в країнах Африки та Близького Сходу. Це є неприпустимим для тих, хто повинен охороняти права людини у гарячих точках та підтримувати там мир і безпеку.

Серед принципів ООН з'явився принцип Сталого Розвитку. Завдяки ньому ООН намагається зробити життя наступних поколінь легшим, роблячи кроки для цього вже зараз. Це досягається вирішенням глобальних екологічних проблем, збереженням екологічних ресурсів, зменшенням бідності у світі, сприяння до кращої системи охорони здоров'я та акцент на соціальній рівності людей. Виконанню цих цілей, звісно, допомагають принципи ООН, такі як принцип суверенності держав, та мирного вирішення спорів, які ООН перейняв від Ліги Націй, а також принцип поваги до прав людини. Але у цих цілей та принципів є один великий недолік. Вони всі розраховані на виконання та використання у мирний час. Члени ООН розуміли це, тому було вирішено зробити свої засоби для регулювання дій держав під час війни.

Результатом цього став подальший розвиток Міжнародного гуманітарного права. Хоча ще перші напрацювання щодо регулювання збройних конфліктів були розпочаті ще у 19 столітті, за допомогою звичаєвого права. За допомогою звичаєвих норм та минулої практики під час ведення війн, держави почали спрямовувати сили щодо зменшення страждань людей від війни. Перша Женевська конвенція 1864 року стала початком зародження МГП. Ця конвенція встановлювала правила поведінки з пораненими та хворими солдатами та їх медичного обслуговування на полі бою.

Гаазькі конвенції 1899 року та 1907 року мали на меті кодифікацію норм правил ведення війни, встановлення положення про морські війни, розрізнення комбатантів та некомбатантів та принципу пропорційності. З моменту прийняття Женевської Конвенції в 1949 році, яка складалась з 4 основних протоколів, почалось формування сучасного Міжнародного гуманітарного права. Ці конвенції будувались на основі минулих конвенцій. Вони розширили норми щодо захисту поранених, потерпілих корабельної аварії, військовополонених і цивільних осіб під час збройного конфлікту.

Додаткові протоколи стосувались подальшого розширення списку осіб, які захищені міжнародним гуманітарним правом. Перший додатковий протокол зобов'язував держави захищати цивільне населення від воєнних дій, незалежно від раси та переконань, забороняв напад на медичинський персонал, страту військовополонених, та використовувати знаки гуманітарних організацій, як наприклад Червоного Хреста у воєнних цілях. У другому протоколі йдеться мова про захист солдатів та цивільних під час внутрішніх конфліктів, і, нажаль, через це він доволі обмежений у своєму розповсюдженні та застосуванні, через побоювання обмеження суверенітету держав.

Третій протокол, прийнятий у 2005 році, про заборону нападу на персонал, що мають помічення Червоного Кристалу, на додаток до Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, бо вони є членами гуманітарних рухів та не приймають участі у самих бойових діях. Висвітливши цю проблему, я прийшов до висновку, що деякі принципи та цілі ООН є відображеними у Міжнародному гуманітарному праві. Принцип поваги до прав людини є одним з них, тому що однією з головних цілей МГП є захист цивільних осіб, їх життя та життя військовополонених.

Хоча на війні неможливо обійтись без смерті та втрат, МГП робить все можливе, щоб зберегти життя осіб, які не мають спроможності вести бойові дії. Іншими словами право людини на життя поважається Міжнародним гуманітарним правом. Також однією з цілей ООН є захист навколишнього середовища. Ця ціль відображена у забороні використання зброї масового ураження. Такі види зброї як хімічна, біологічна та ядерна, не тільки вважаються негуманними, вони мають катастрофічні наслідки для навколишнього середовища. Саме через ці причини воно забороняється.

Також у цьому відображений принцип сталого розвитку, тому що наслідки застосування такого озброєння можуть тривати десятиліттями, або навіть і довше. Звісно, ціль ООН щодо гуманітарної допомоги постраждалим також відображені в МГП. Міжнародне гуманітарне право захищає персонал гуманітарних організацій. МГП забороняє напад на осіб з позначками Червоного Хреста, Червоного Кристалу та Червоного Півмісяця. Також, навіть під час війни МГП встановлює правила щодо недискримінації осіб щодо їх расової, національної, етнічної та релігійної приналежності. Це є відображенням принципу розвитку соціального прогресу, як наприклад соціальна рівність осіб, яка є основним принципом світських держав-членів ООН.

З цього можна зробити висновок, що, хоча, принципи та цілі ООН більше спрямовані на мирний час, їх вплив можна побачити в МГП, в нормах, що застосовуються у війнах. Завдяки прийняттю Загальної декларації про права людини, саме і утворилось поняття Міжнародного гуманітарного права. Правила ведення війни почали набирати все більш гуманний характер, бо держави, після жахів Другої світової війни, почали усвідомлювати, наскільки такі збройні конфлікти можуть бути жорстокими та нелюдськими, якщо їх не регулювати.

Нажаль, система миру та безпеки Європи була спотворена у ХХІ столітті. 24 лютого 2022 року Росія розпочала найкривавішу та найжорстокішу війну в Європі з часів Другої світової війни. Те, з яким цинізмом, та в яких масштабах порушуються усі принципи та правила ведення війни, є недопустимим для держави-члена ООН, якою, на сьогоднішній момент, є Росія. Вже зараз існує коаліція зі створення міжнародного трибуналу для Росії, злочини російської армії та верхівки уряду вже аналізуються та збираються для цього. Ця війна стала результатом політики РФ щодо прав людини на своїй території, на території окупованого Криму та їх злочинних дій на Сході України з 2014 року.

Нажаль, лідери держав ООН, які справді мають на меті захист прав людини та демократії, знову потрапили в пастку, в яку потрапили їх попередники часів Ліги Націй. Вони дозволили членство в ООН тим державам, які взагалі не мають на меті те, що ООН відстоює і для чого була створена організація. Нажаль, ці держави не мають на меті захист миру та безпеки в світі, захист суверенітету своїх сусідів та дружні відносини між державами. Вони використовують ООН як інструмент для просування свої наративів та досягнення своїх цілей.

Але, можна побачити і позитивні зрушення у відношенні демократичних країн Заходу щодо війни в Україні. Останньою новиною у міжнародному

праві став ордер на арешт Володимира Путіна, виданий Міжнародним кримінальним судом в Гаазі, а Парламентська асамблея Ради Європи визнала, що насильницьке переселення громадян України, а саме дітей, з окупованих територій в Росію має ознаки геноциду.

Як показав нам досвід суду над воєнними злочинцями війни в Югославії, злочини такого типу не мають строків давності, іншими словами, неважливо, скільки ці злочинці будуть ховатися, усе життя озирючись за спину, вони все одно будуть знайдені та засуджені за свої злочинні діяння. Тому, поки ті принципи та цілі, які є зараз є у ООН та в МГП, продовжуватимуть існувати, права людини будуть захищатися міжнародною спільнотою, а усі прояви зневаги до них будуть каратися.

Головне, щоб держави зробили висновки з помилок та продовжували працювати над вдосконаленням системи міжнародного права, бо тільки завдяки цьому ООН зможе досягнути поставлених цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Crosman D. L. THE RISE AND FALL OF THE LEAGUE OF NATIONS. Canadian Forces College. 2020. P. 14.
2. BUILDING THE FUTURE: STEPPING STONES IN UNITED NATIONS HISTORY. Published by the United Nations Department of Global Communications New York, New York 10017, United States of America Copyright © United Nations. 2022. P. 190.
3. Thomas G. Weiss and Sam Daws. The Oxford Handbook on the United Nations. Oxford University Press. 2018. P. 698
4. Ozgercin K. Collective Security and the United Nations: The Work of the High-Level Panel on Threats, Challenges and Change. FES Briefing Paper. 2004. P. 89
5. Goodson M.J. UNITED NATIONS. Duke University School of Law Research Guides. 2014. P. 113
6. United Nations: Objectives, Achievements and Failures. B.A VI Semester, PLB 651. University of Delhi. 2022. P. 10
7. Fues T., Dongyan L., Vatterodt M. The role of the United Nations in the global development architecture: Steps towards greater coherence. German Development Institute, Bonn. Chinese Academy of Social Sciences, Beijing. 2011. P. 7
8. Статут Організації Об'єднаних Націй. 1945. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
9. Асірян С. Р. КОНЦЕПЦІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У СТАТУТІ ООН. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. 2016. 6 с.
10. Dore Gold. Tower of Babble: How the United Nations Has Fueled Global Chaos. New York: Three Rivers Press, 2004. P. 345

11. Howard Ball. Genocide: A Reference Handbook. Contemporary World Issues. Santa Barbara, California: ABC-CLIO. 2011. P. 203, 34,35
12. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. 2020. 307 с.
13. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації. Київ. 2015. 279 с.
14. Шемшученко Ю. С. Статут ООН. Юридична енциклопедія Ю. С. Шемшученко. Київ. 2017. 111 с.
15. Fasulo L. An Insider's Guide to the UN. Yale University Press. 2018. P. 58
16. Gordon R. An Introduction to the UN System and Its Role in International Peace and Security. Peace Operations Training Institute. 2022. P. 19
17. Сайт Better World Campaign. URL: <https://betterworldcampaign.org/un-peacekeeping#:~:text=12%20PEACEKEEPING%20MISSIONS,East%2C%20Europe%2C%20and%20Asia>.
18. Терентьева О. Примус до миру: гарячі точки й миротворчі місії. 28 Вересня, 2021. URL: <https://politkrytyka.org/2021/09/28/prymus-do-myru-garyachi-tochky-j-myrotvorchi-misiyi/>
19. Миротворці на Донбасі є «вирішальним фактором для припинення конфлікту» – Порошенко в ООН. Стаття Радіо Свобода. 26 вересня 2018. URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/news-poroshenko-oon-Myrotvortsi/29510077.html>
20. М. С. Каменецький. Міжнародний трибунал для колишньої Югославії / Українська дипломатична енциклопедія: 2004 рік, 602 с.
21. Стаття Укрінформ. 07 квітня 2023. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3639465-prodovolca-programa-oon-vze-nadala-ukraincam-dopomogi-na-370-miljoniv.html>

22. Зленко А. М. Організація Об'єднаних Націй. Енциклопедія історії України. 2016 рік. 366 с.

23. Гуменюк Б. І. Організація Об'єднаних Націй. Українська дипломатична енциклопедія. Знання України. 2004. 812с.

24. Матвієнко В. Організація Об'єднаних Націй. Політична енциклопедія. Парламентське видавництво. 2011. 808 с.

25. Dhupdale V. Y. Origin and development of International Humanitarian Law. Shivaji University. Kolhapur. 2019. P. 3-8.

26. Mohammad Saidul Islam. Historical Evolution of International Humanitarian Law (IHL) from Earliest Societies to Modern Age Department of Law International Islamic University, Chittagong, Bangladesh, 2018. P. 23.

27. Amanda Alexander. A Short History of International Humanitarian Law. Published by Oxford University Press on behalf of EJIL Ltd. 2015. P.35.

28. Гнатовський М.М., Короткий Т.Р., Кориневич А.О., Лисик В.М., Поєдинок О.Р., Хендель Н.В. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста. Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. 145 с.

29. Грушко М. В., Музика В. В., Федорова Т. С., Владишевська В. В. Міжнародне гуманітарне право. Навчально-методичний посібник. Видавничий дім «Гельветика». Київ. 2022. 180 с.

30. Nils Melzer.// International humanitarian law, a comprehensive introduction.// International Committee of the Red Cross. 2016. P. 78.

31. 86. UK Ministry of Defence, The Manual of the Law of Armed Conflict. – Oxford University Press. 2005. P. 668.
32. US Department of Defence Law of War Manual, June 2015. P. 108.
33. Dieter Fleck (ed.), The Handbook of International Humanitarian Law, third edition. – Oxford University Press, 2014. P. 190
34. ICRC Training centre. Електронний ресурс. – URL: <https://www.icrc.org/en/about-the-online-trainingcentre>
35. ICRC Learning and teaching IHL. Електронний ресурс. – URL: <https://www.icrc.org/en/what-wedo/building-respect-ihl/education-outreach>
36. ICRC E-learning. Електронний ресурс. – URL: <https://app.icrc.org/elearning/en/ihl/>
37. Clapha A., Gaeta P., The Oxford Handbook of International Law in Armed Conflict. – Oxford University Press, 2014. P. 400.
38. Boothby W. Weapons and the Law of Armed Conflict (2nd Edition). Oxford Monographs in International Law. 2016. P. 111.
39. Kretzmer D. Targeted Killing of Suspected Terrorists: ExtraJudicial Executions or Legitimate Means of Defence? The European Journal of International Law Vol. 16 no.2. 2005. P. 240.
40. Schmitt M. The development and principles of international humanitarian law. Farnham, Surrey.England, Burlington. 2012. P.67.
41. Женеvська конвенція 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
42. Буткевич О. В. Заборонені методи ведення війни. Українська дипломатична енциклопедія. Знання України. Київ. 2004. 760 с.

43. Буткевич О. В. Женевські конвенції з міжнародного гуманітарного права. Українська дипломатична енциклопедія. Київ. 2008. 458 с.
44. Гнатовський М. М. Міжнародне гуманітарне право. Українська дипломатична енциклопедія. Знання України. Київ. 2004. 812с.
45. Нестерович В. Ф. (2017). Верховенство права та забезпечення прав людини на тимчасово окупованих територіях України. Наукові записки НаУКМА. 2017. Т. 200. Юридичні науки. Київ. 2017. С. 85–92.
46. Gill T., Fleck D. The Handbook of the International Law of Military Operations, second edition. Oxford University Press. 2015. P. 172.
47. Weller M. The Oxford Handbook of the Use of Force in International Law. 2015. P. 678
48. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року
49. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II)
50. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III) Женева, 8 грудня 2005 року.
51. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. 1950.
52. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими. 1929.
53. V Гаазька конвенція про права і обов'язки нейтральних держав і осіб у випадку сухопутної війни від 18.10.1907.
54. Гаазька конвенція щодо захисту культурних цінностей у випадку збройного конфлікту. 1954.

55. Статут Міжнародного Військового Трибуналу для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн осі від 8 серпня 1945 р.
56. Schabas W. The International Criminal Court (2nd Edition): A Commentary on the Rome Statute. Oxford International Law Library. 2015. P. 190
57. Williams S. International humanitarian law: A handbook for commonwealth parliamentarians. University of New South Wales, Australia. 2022. P. 209, 313
58. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 4 грудня 1989 р.
59. Allcock John B. Conflict in the Former Yugoslavia: An Encyclopedia. 1998. P. 334.
60. Стаття УкрІнформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3701663-pare-viznala-genocidom-deportaciu-ukrainskih-ditej-do-rosii.html>
61. ICTY case information sheet – Drazen Erdemovic. URL: https://www.icty.org/x/cases/erdemovic/cis/en/cis_erdemovic_en.pdf
62. “Trial against Mirko Norac” ICTY. 2 June 2004. Retrieved 24 May 2013. URL: https://www.icty.org/x/file/Outreach/view_from_hague/balkan_040602_en.pdf
63. Croatia Sues Wartime General Mirko Norac", balkaninsight.com, 18 December 2013. URL: <https://balkaninsight.com/2013/12/18/croatia-sues-wartime-general-mirko-norac/>
64. ICTY. Statement on passing of Slobodan Praljak, ICTY (29 November 2017)
65. Bosnian Croat war criminal dies after taking poison in UN courtroom. The Guardian. 2017. URL: <https://www.theguardian.com/law/2017/nov/29/un-war-crimes-defendant-claims-to-drink-poison-at-trial-in-hague-slobodan-praljak>

66. ICTY case information sheet – Sloboda Milosevic. URL: https://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/cis/en/cis_milosevic_slobodan_en.pdf

67. Віолетта Чайковська. Трибунал щодо РФ варто запустити до завершення війни - МЗС. Стаття DW. 14.03.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/tribunal-sodo-zlocinu-agresii-rf-varto-zapustiti-do-zaversenna-vijni-mzs/a-64980074>

68. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт Путіна; історичне рішення, з якого почнеться історична відповідальність – звернення Президента України. 17 березня 2023 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/mizhnarodnij-kriminalnij-sud-vidav-order-na-aresht-putina-is-81665>